

CATONIS
DISTICHA
DE
MORIBUS.

CUM

Scholiis DES. ERASMI
ROTERODAMI.

Adjecta sunt

Dicta Græca Sapientum, interprete Erasmo Roterodamo.

Eadem per Ausonium, cum Erasmi doctissima enarratione.

Mimi Publiani ex ejusdem Erasmi restitutione cumque Scholiis ejusdem.

Isocratis ad Demonium Oratio Parænetica, longe ad juventutis mores rite formandos utilissima.

Omnia summâ curâ, diligentiaque excusa.

LONDINI,

Typis T. WARREN Impensis Societatis Stationar. 1653.

Cum PRIVILEGIO.

RB.E3.a-17402

B. 17402

LIBELLUS ELEGANTISSIMUS

qui inscribitur, *Cato* de præceptis

vitaë communis, *Erasmo* Roterodamo

Castigatore & interprete.

Præfatio cum brevissimis præceptis.

Um animadverterem quamplurimos homines graviter errare in via morum, succurrendum & consulendum eorum opinioni fore existimavi, maximè ut gloriosè viverent, & honorem contingerent. Nunc te fili charissime, docebo quo pacto mores animi tui componas.

Igitur præcepta mea ita legas, ut intelligas: Legere enim & non intelligere, negligere est.

Itaque, *Deo supplica. Parentes ama.*

Prima pietas est in Deum; proxima in parentes.

Cognatos cole.

Tertia in reliquos cognatos. Supplicamus Deo sacrificiis. Amamus parentes, dum observamus & obsequimur. Colimus cognatos officiis & consuetudine vitæ.

Magistrum metue.

Olim dabatur ingenuis pueris Pædagogus, quem viderentur, nunc magistrum vocant. Et animadverte verborum proprietatem. Deo supplicandum est: Parentes amandi: Cognati colendi: Magister metuendus.

Datum serva.

Quod tunc creditum est fidei, id serva veluti depositum. *Foro te para.*

Id est, his artibus te exerceas, ut possis in foro versari, hoc est, in causis agendis. Nam hic olim erat primus gradus ad honores summos. Legi in quibusdam vetustissimis codicibus (*foro pare*) id est, accommoda te rebus præsentibus, quemadmodum dicimus (*uti foro.*) Cum hoc interpretamento consentit Græcus *Planudes*; neque

dubium est quin hæc sit germana lectio.

Cum bonis ambula.

Cum optimis habeto consuetudinem. Nam primum talem te iudicabunt, cum qualibus conspexerint te consuetudinem agere, deinde bonorum convictu redderis melior. *Ad consilium ne accesseris antequam voceris.*

Nè ingeras teipsum alienis negotiis, sed accersitus accedas.

Mundus esto.

Id est, neque sordidus, neque luxuriosus, sed eleganti munditie.

Saluta libenter.

Conciliat enim ea comitas & affabilitas multorum benevolentiam, & alit partem.

Majori cede.

Id est, noli certare cum potentioribus.

Minori parce.

Id est, noli favire in eos qui sunt te inferiores, sed illis concede nonnihil.

Rem tuam custodi.

Nè profundas temerè facultates tuas, nè vel turpiter egeas, vel turpius rem pares.

Verecundiam serva.

Id est, serva te incontaminatum ac purum ab inquinamentis libidinum: castum enim verecundum dicitur: est autem ætatis flos his periculis obnoxius.

Diligentiam adhibe.

Curâ in omni re plurimum valet. Negligentia semper comitem habet infelicitatem.

Libros lege.

Nam ex his citò discitur, quod longo vitæ usu vix assequi queas.

Quod legeris memento.

Nam quidam onerant se lectione, alia super alia inge-
rentes, neq; quicquam insculpunt memoriz.

Familiam cura.

— Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.

Landus esto.

Id

Id est, comis in congressu.

Irasci abs te noli.

Nè sis morosus. Nam omnino non commoveri, stupitis est potius quam hominis.

Neminem irriseris.

Est enim argumentum arrogantis stultitiæ. *Vel, Miserrum ne irriseris.*

Sic enim quidam codices habent, hoc est, animi vitia ridere merentur, calamitas misericordiam meretur potius quam risum.

Mutuum dato. Cui des videto.

Est quidem aliquando danda pecunia mutuo; sed non quibuscumque, sed reddituris bonâ fide, sed dignis officio, denique iis quibus non graveris & dono dare.

Judicio adesto.

Adsunt advocati: & id olim erat officium præcipuum in amicos, adeste judiciis.

Convivare raro.

Sæpius vocare ad convivium, exhaurit substantiam; sæpius ire ad convivium, sordidum est: æt rarius utrumque facere, humanitatis est.

Quod satis est dormi. + vid. p. 6

Hoc est, non ad voluptatē sed ad necessitatem naturæ.

Jusjurandum serva.

Non est temerè jurandum: quod autem juraris, præstandum est, nisi scelus sit quod jurâris.

Vino tempera.

Esto moderatus in vino; vel abstine à vino: nam adolescenti dare vinum, est oleum igni addere.

Pugna pro patriâ.

Pugnandum est, non pro quavis re, sed pro defensione patriæ. Nam, *Carum* more, mercede pugnare turpissimum est, & plus quam gladiatorium.

Nihil temerè credideris.

Id est, nè facilis sis ad credenda quævis quæ dicuntur.

Tu te consule.

A teipso pete consilium, qui te tuâq; optimè nosti. *Aur*

Tuè consule.

Id est, cave à consiliis periculosis, tuta consilia sequere. Nam duplex est lestio.

Meretricem fuge. Literas disce.

Ætas enim prima studio literarum optimè coërcetur à scortis.

Nihil mentiri debes.

Turpe in puero ingenuo omne mendacium.

Bonis benefacito.

Beneficia non sunt conferenda nisi in bonos: alioquin pereunt.

Maledicus ne esto.

Id est, à convitiis tempera, neque carpas vitam alicujus. Existimationem retine.

Bonam famam tuere, ne perdas. Perit enim facilè, at non facilè sarcietur.

Æquum judica.

Id est, non ad lucrum, aut ad gratiam: sed ad regulam æquitatis.

Parentes patientiâ vince.

Ferendi sunt parentes, etiam iniquiores.

Beneficii accepti memor esto.

Nam dati pulchrum est oblivisci: accepti verò meminisse decet.

Ad prætorium stato.

Multa enim discuntur in agendis causis.

Consultus esto.

Id est, calleas scientiam, & morem juris, ut possis amicis opitulari.

Vtere virtute.

Non viribus neque dolo.

Iracundiam tempera.

Antè monuit non esse irascendum sine causâ. Nunc admonet justam etiam iram moderandam esse.

Trocho lude. Aleas fuge.

Trochus convenit pueri. Alea infamis erat, & apud Gentiles: nunc principum Christianorum lusus est, imò quo-

quorundam etiam sacerdotum deliciae.

Nihil ex arbitrio virium feceris.

Tyrannicum enim est respicere quantum possis, non quantum liceat.

Minorem te non contempseris.

Nè fastidias inferiorem te; quod est elati, non cordati.

Aliena concupiscere noli.

Esto contentus tuis.

Conjugem ama.

Ut omnium fortunarum sociam.

Liberos erudi.

Filios castiga & instrue.

Patere legem quam ipse tuleris.

Quam conditionem præscribis aliis, eadem utere ipse
Pauca in convivio loquere. (in alios,

Ut sit aliis etiam loquendi locus.

Illud stude quod iustum est.

Quod turpe factum est, id nè affectes.

Amorem libenter ferto.

Odium omnibus modis fugiendum est: amor amplectendus. Etiam si quis parum dignus est, qui redametur, tamen amari te patere.

Distichorum de Moribus, Lib. I.

Præfatio.

Dei Cultus præcipuus. I.

SI Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,

Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

Vulgus existimabat Deum placari victimis pecudum, rebusque corporeis; verum cum Deus ipse sit animus, hoc est, mens, non corpus, & consentaneum est simile gaudere simili; nimirum potissimum colendus est puritate mentis. Quin & hodie vulgus Christianorum corporeis quibusdâ ceremoniis colit Deum, cum gratissimus cultus sit animi pietas. Tales enim adoratores quaerit Pater qui in spiritu adorent, cum ipse sit spiritus. Nulla gravior pietas Divis, quam si vitam illorum imiteris; hoc est toleran-

nam, mansuetudinem, castimoniam: atque hæc animi sunt, (*Animus est Deus.*) Fac quantum potes à corpore te abducas, & ad illum quantum potes accedas, & gratissimum immolaris sacrificium. (*Pura mente.*) Nam vulgus, lotis manibus ac pedibus, ad sacrum accedebat. Tu mentem purga: hujus sordes Deum offendunt, qui videt ea quæ sunt in animo, non in corpore. (*Si Deus.*) Si, hic non dubitantis est, sed ratiocinantis. (*ibi carmina.*) Nam *Virg.* in sexto *Aneid.* Deum spiritum & mentem vocat. (*Præcipue.*) Ut intelligas non damnari cultum corporalem, sed hunc tamen, nempe animi, esse deo gratissimum.

Somnolentia vitanda. II.

Plus vigila semper, nec somno deditus esto:

Nam diuturna quies vitiis alimenta ministrat.

Sensus est, cum vita vigilia sit (*juxta Plinium*) cavendum est, nè maximam vitæ partem somno perdamus; præsertim cum è somnolentia vitia multa nascantur & corporis & animi.

Cohibenda lingua. III.

Virtutem primam esse puta compescere linguam:

Proximus ille Deo, qui sit ratione tacere.

Prima, id est, summa maximæque virtus est moderari linguam, nè quid temerè loquaris. Deus enim qui sapientissimus est rarè loquitur, & non nisi necessaria, cum nihil non videat, nihil non intelligat. Itaque proximus est Deo, qui sapienter & animi judicio novit tacere.

Sibi ipsi conveniendum est. IV.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:

Conveniet nulli qui secum dissidet ipse.

Qui secum ipse pugnat, nec sibi constat, huc cum aliis convenire non potest. Hoc est, qui moribus est inæqualibus, nec ullo certo vitæ instituto, is non est aptus ad aliorum consuetudinem.

Nemo temerè culpandus. V.

Si vitam inspicias hominum, si denique mores,

Cum culpent alios, nemo sine crimine vivit.

Mortales aliorum notant vitia, sua non vident: cum nullus

nullus vitiiis careat, si quis propriam Vitam ad mores proprios excutiat.

Utilitas divitiis anteponenda. VI.

Qua nocitura tenes, quamvis sint chara relinque :

Utilitas opibus præponi tempore debet. —

Aliquoties expedit in loco res charissimas abjicere, si periculum adferant, veluti gemmas, & aurum, quò vita sit in tuto ; aut voluptates, quò valetudini consulamus. Non enim voluptates spectari debent, sed utilitas.

Mores pro tempore mutandi. VII.

Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto :

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat. —

Pro tempore licet alios atque alios mores sumere : ut modò gravis sis, modò lenis, hoc est placidus ac remissus pro re, próque loco. Vide num legendum sit *levis* pro *lenis*, quòd magis respondet ad *constans*. Ut sit sensus, aliquando persistendum in sententiâ, aliquando mutandum consilium pro tempore. Porro versus constabit si legas : *Constans & levis, ut res cunque expostulat, esto.* Neque dubitem affirmare hanc germanam esse lectionem.

Uxori non semper assentiendum. VIII.

Nil temerè uxori de servis crede querenti :

Sæpè etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

Illud uxoris fermè peculiare est, ut maritos instigent in servos ; unde monet, nè temerè fidem habeant hujusmodi querelis.

Instandum correctioni amici. IX.

Cumque mones aliquem, nec se velit ipse moneri ;

Si tibi sit charus, noli desistere cæptis.

Non satis est leviter admonere peccantem amicum, urgendus est, insistendum est, ut vel improbitate vincas, si quid erit quod ad tam in illius aut salutem pertineat.

Stulti verbis non vincuntur. X.

Contra verbosos noli contendere verbis :

Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis. —

Si cum cordatis agas, non est opus multis verbis. Si cum stulto, frustra contendis, propterea quòd stulti in

verbo

verbosissima sit.

Amicus sibi quisque. XI.

*Dilige sic alios, ut sis tibi charus amicus,
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.*

Sic amicis utere, ut ipse tibi sis proximus. Sic aliis benefac, tibi ipse ne noceas. In priori versu est venusta red-
ditio similem in *Dilige & Amicus*: In secundo contra-
riorum in *Bonis & Mala*.

Rumores spargere vetitum. XII.

+ *Rumores fuge, ne incipias novus author haberi:
Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.*

Nè quid in vulgo sparseris, propterea quòd rumor sæ-
penuerò in ejus caput recidit, à quo profectus est. Si
rumor nihil habet periculi, tamen nihil nocet siluisse; si
quid habet, nocet locutum esse.

Fides aliena non promittenda. XIII.

- *Rem tibi promissam certò promittere noli.*

- *Rara fides idcò est, quia multi multa loquuntur.*

Noli certè promittere quicquam, alieni promissi fi-
ducia. Quòd in te situm est, id præstare potes: alienam
fidem præstare non potes. Et vulgus hominum, ad pol-
licendum facillimum, in præstando sæpe fallit.

Judex quisque sui. XIV.

Cùm te quis laudat, judex tuus esse memento:

Plus alius de te, quàm tu tibi credere noli.

Ne te ipsum æstimaveris aliorum laudatione, sed tuâ
ipsius conscientia. Te ipsum interroga qualis sis; & si
animus tibi responderit te longè alium esse quàm hic
aut ille te facit, magis credere debes tibi ipsi, cui ipse
notior es, quàm aliis:

Beneficiorum ratio. XV.

Officium alterius multis narrare memento.

Atque aliis cùm tu benefeceris ipse sileto.

Beneficii accepti meminisse oportet; oblivisci dari.
Qui dat beneficium, ejus est dissimulare se dedisse, ne
commemorando videatur exprobare; ejus qui accipit,
est passim prædicare, ne videatur ingratus & immemor.

Senio

Senio bene gesta referenda. XVI.

*Multorum dum facta senex & dicta recenses,
Fac tibi succurrant juvenis quæ feceris ipse.*

Senes qui multa viderunt & audierunt, multorum dicta factaque solent referre. Sed curandum est, ut ita nos geramus in juventute, ut in senectute succurrat nobis, non solum quid alii rectè dixerint ac fecerint, verum etiam quid nos ipsi.

Suspicionis labes. XVII.

*Ne cures si quis tacito sermone loquatur : —
Conscijs ipse sibi de se putat omnia dici.*

Cum videris quosdam inter se secretò colloqui, non statim suspiceris eos malè de te loqui. Nam id signum est hominis malè sibi conscijs.

In prosperis, de adversis cogitandum. XVIII.

*Cum fueris felix, quæ sunt adversa caveto :
Non eadem cursu respondent ultima primis.*

In rebus secundis, nè quid accidat adversi, cavendum est; solet enim fortuna sæpius verti in adversam, & lætis initijs addere tristem exitum. Ergò cum secundæ res sunt maximè, tum maximè meditandum est quo pacto adversam fortunam feras, ne si inexpectata venerit & improvissum te oppresserit calamitas, succumbas.

Mors alterius non speranda. XIX.

*Cum dubia & fragilis sit nobis vita tributa,
In morte alterius spem tu tibi ponere noli.*

Legendum est hoc hæredipetis, & qui testamentis inhiant. Fit enim sæpenumerò, ut qui mortem alterius expectat tristior, prior ipse moriatur etiamsi junior aut robustior fuerit. Nam ipsa hominis vita fragilis & incerta res est, & quovis casu abumpitur.

Animus in dono æstimandus. XX.

*Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placidè, plenè, & laudare memento.*

Munera sunt æstimanda non suo precio, sed animo donantis. Itaque legimus summos principes aquam manu cavâ haustam, & malum oblatum summâ cum alacritate per

perindè, ut maximū munus accepisse. (*Accipito placidè*) Alacri vultu, ut ostendas tibi gratum esse. (*Et plenè,*) id est, non malignè, sed candidè, ut prae te feras pro exiguo munere te multum debere.

Paupertatis tolerantia. XXI.

Infantem nudum cum te natura creârit,

Paupertatis onus patienter ferre memento.

Cum natura nudos produxerit, satis intelligere possumus divitias alienas esse, neque secundum hominis naturam. Si membrum perdas, est fortasse quod doleas; aliquid tui decessit: si opes auferantur, aut non contingant, noli valde cruciari. Siquidem in his quae verè sunt hominis, nihilo plus habent reges quàm tu pauper. Vis scire quid verè tuum sit? Cogita quid habueris cum nacereris.

Mors non formidanda. XXII.

Nè timeas illum, quæ vitæ est ultima finis:

Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsum.

Qui mortem timet, non solum non effugit mortem, sed insuper hoc ipsum vitæ quod datur perdit: nam anxie vivere non est vivere.

Amicorum ingratitudo fugienda. XXIII.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus:

Incusare Deum noli, sed te ipse coërce.

Nihil est acerbius, quam amicus ingratus: quod tamen si acciderit, non est imputandum Deo, tanquam illius acciderit culpâ; quin potius te ipsum coërce, nè denuo benefacias ingratiss: quidam enim, si beneficientibus fortuna non respondeat, superos incusant, dicentes eos non habere rationem rectè factorum; cum ejus acciderit culpâ, qui sine delectu contulit beneficium.

Frugalitas. XXIV.

Ne tibi quid desit, quæsitus utere parcè:

Utque quod est serves, semper tibi deesse putato.

utere parcè] id est, modicè, non profusè, *quæsitus*] id est, partis. Et ut serves quod habes, semper imaginari tibi deesse, ut semper aliquid addas. Sera autem { ut inquit *Hesiodus* } in profundo parsimonia est.

Promissio iterata molesta. XXV.

*Quod præstare pòtes, ne bis promiseris ulli :
Ne sis ventosus, dum vis urbanus haberi.*

Quod non possis efficere, nè semel quidem est promittendum, nè temerè facias : portò, quod præstare possis, id iterum atque iterum promittere jactantiæ est, non humanitatis. Molesta est verbosa promissio, molestior exprobratio. Ars arte deludenda. XXVI.

*Qui simulet verbis, nec corde est fìdus amicus :
Tu quoque fac simile : sic ars deluditur arte.*

Erga cum qui fūco utitur, tu item contra utere fūco, & juxta proverbium, *Cretiza contra Cretensem*. Satius est nonnunquam retinere simulatum amicum, quàm reddere apertum inimicum : id enim fiet si ostenderis te sentire fūcum. Blandiloquentia suspecta. XXVII.

*Noli homines blandos nimium sermone probare :
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit anceps.*

Semper suspecta sit tibi blandiloquentia : nec æstimes homines ex benedictis, sed ex benefactis. Insidiatur tibi quisquis admodum blandus est. Memento sic capi & illi aves, videlicet imitatione vocis. Et assentatione maxima pars hominum capitur, cùm adulator sese ad omnes affectus attemperat.

Liberi artibus instruendi. XXVIII.

*Si tibi sint nati nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.*

Artem, ut habet proverbium, non solum quævis terra, sed quævis etiam alie fortuna : unde certissimum vaticum est ars ; quæ, quocunque terrarum venias, defendet ab egestate : At nunc vulgus liberos suos divitum aut principis ministeriis dedicat, ubi duo simul maxima discant mala, luxuriam & otium. Porro quod hic præcipit pauperibus esse faciendum, id ego suaverim divitibus quoq; ut liberos suos jubeant artem aliquam discere, unde geminum commodum consequantur. Primum prima illa ætas artificio occupata, longè paucioribus inficitur vitiis : deinde si fortuna abstulerit opes, non erit

erit cur vel mendicent, vel ad sordidas aut fœdas artes adigantur, furâ, turpe ministerium aut militiam.

Res quomodo æstimandæ. XXIX.

Quod vile est, charum; quod charum, vile putato:

Sic tibi nec parcus nec avarus habebereis ulli.

Quod vulgus magni facit, tu contemne; quod vulgus negliget, tu magni facito: ita fiet, ut nec tibi sis parcus, (audebis enim uti quæ non magni facis) neque cuiquam videaris avarus, cum non expetes avidè, neque servabis attentè, quæ cupiunt illi. Vulgus plurimi facit divitias, minimi facit probitatem, & eruditionem. Tu invertè æstimationem. Res autem cujque tales sunt qualis est de his opinio. Vulgus lautam putat rem pavonè aut rhombum; tu contra, vilem rem putato, & puta rem esse laurissimam ovum gallinæ recens, lactucam, pullum gallinaceum. Ita nec tibi videberis sordidus, cum habeas lauta tuo judicio; nec aliorum expetes lautitias, quæ tibi viles sunt.

Culpata non faciendâ. XXX.

Quæ culpâre soles, ea tu ne feceris ipse:

Turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Turpe est committere te, quod doces alios non esse committendû: vita turpis abrogat auctoritatem docenti.

Concedenda petenda. XXXI.

Quod justum est petito, vel quod videatur honestum:

Nam stultum petere est quod possit jure negari.

Quod inhonestum est, à nemine petendum est: nullus enim debet cuiquam in re turpi morem gerere. Aut sic: quod injustum est, id est, quod non debetur, jure negari potest. Ergò non à quovis petas, sed ob eo cujus officium est præstare quod petis; nec quidvis, sed quod cum honestate conjunctum est: Nam id petitur aliquando, & ab his qui non debent.

Nota ignotis non commutanda. XXXII.

Ignotum tibi nolito præponere notis:

Cognita judicio constant, incognita casu.

Ne facilè commutes nota cum ignotis, puta amicum, vel rem, vel vitæ genus; notis enim commodius uteris, de quibus

quibus judicare potes: quæ sibi bona sunt, rectius uteris; si mala, facilius tolerabis: quandoquidem juxta *Plautum*, Nota mala, mala non sunt. Ignota verò cujusmodi futura sint, incertum est. Fit autem sæpenumerò, ut quæ in expetendo putâris prima, in experiendo repudies.

Dies quisque supremus putandus. XXXIII.

Cum dubia incertis versetur vita periculis,

Pro lucro tibi pone diem quicumque laboras.

Planudes Græcus legit, in certis, ut sint duæ d'Alones.

Cum igitur vita per se incerta versetur in periculis incertis, unumquemque vitæ diem in lucro deputa: unusquisque enim dies poterat esse ultimus, & incertum erat an tibi contingeret. Ergò in tot vitæ periculis, quicumque dies non eripitur, is in lucro est deputandus. (*Quicumque laboras*) id est, quicumque sollicitus es, & angeris hujus vitæ malis. Tamen si (ut dixi) non ignoro *Planudem* & eûs exposuisse. Sed non est sententia illam per omnia sequi. Nam mihi magis probatur, ut legamus incertis unicâ dictione, ad hunc modum: (*cum vita dubia versetur*) id est, jactetur (*incertis periculis*) id est, casibus. Nam pericula, hoc minùs à nobis vitari possunt, quod incerta sunt. Vitâsti naufragium, non vitâsti ruinam; vitâsti bellum, incidis in latrones; vitâsti pestem, moderis à vipera. Mille periculis obnoxia est hominis vita, atque his quidem incertis, & ob id inevitabilibus.

Obsecundandum amicis. XXXIV.

Vincere cum possis, interdum cede sodali,

Obsequio quoniam dulces vincuntur amici.

Nihil hoc Disticho elegantius fingi potuit. Obsecundandum aliquoties amicis, & de tuo jure concedendum. Siquidem ea facilitas ac morigeratio retinet amicos in amicitia. Contrâ quidem, dum obstinatè rixantur de lana caprina, malunt amicitiam rescindere, quàm ulla in re obsequi animo amici.

Amicitia mutua officia. XXXV.

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva,

Hic etenim rebus conjungit Gratia charas.

Amicitia

Amicitia constar officiis mutuis, & juxta proverbium,
Manus manum fricat. Gratiam hic vocat Deam benevo-
lentiæ. Amicitia rixas odit. XXXVI.

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est :

+ *Ira odium generat, concordia nutrit amorem.*

Cavendum est, nè per iracundiam lis incidat cum ami-
 co; propterea quòd ex jurgio resident in animis vestigia
 quardam, quæ benevolentiam vertunt aliquoties in odi-
 um, & non optimè coire solet semel rescissa concordia.
 Ergò mox sitas omnis & asperitas debet abesse amicitiâ.

Castigatio sine ira, XXXVII.

Servorum ob culpam cum te dolor urget in iram ;

Ipsè tibi moderare, tuis ut parcere possis.

Ne punias servum aut discipulum, quamdiu senseris te
 irâ commotum (Pessimus enim autor rerum gerundarum
 ira) sed prius temperes animo tuo, ut sedatâ iracundiâ
 vel ignoscas vel mitius punias. Ita Philosophus quidam,
 Punirem te, inquit servo, ni iratus essem. Et Plato, sublato
 in servû baculo, rogatus quid ageret, Ego, inquit, castigo
 hunc intemperantem ; seipsum significans irâ concitum.

Patientia vincere, XXXVIII.

Quem superare potes, interdum vince, ferendo :

Maxima enim morum semper patientia virtus.

Maximi animi est, cum possis opprobere, pati tamen ut
 vincaris, & negligere adversarium. Hæc virtute inter mo-
 rales non est alia præstantior.

Quæsitæ sunt conservanda, XXXIX.

Conserva potius quæ sunt jam parta labore :

Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Facilius ac tutius est servare quod tuo labore quæsitū
 est, quàm sarcire quod profusione diminueris ac detrive-
 ris : cum enim laboratur integra re, facillè defenditur in-
 opia ; verùm cum laboratur in damno sarciendo, incre-
 scit & obruit nos egestas.

Consulendum tibi imprimis, XL.

Dapsilis interdum notis, charis, & amicis ;

Cum fueris felix semper tibi proximus esto.

Cum

Cùm tu *felix*, hoc est, laurâ fortunâ fueris (interdū dap-
 filis) id est, liberalis (notis, charis, & amicis) notis, ut vi-
 cinis; charis, quos diligis; amicis, ut cognatis: (semper ti-
 bi proximus esto) interdū in illos sis beneficus, in te sem-
 per; Et ita amicis sis amicus, ut tibi ipsi sis amicissimus.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. II. PRÆFATIO.

Telluris si fortè velis cognoscere cultum,
 Virgilium legito; quod si magè nosse laboras
 Herbarum vires, Macer, tibi carmine dicet.
 Si Romana cupis, vel Punica noscere bella,
 Lucanum quæras, qui Martis prælia dicet.
 Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
 Nasonem petito; sin autem cura tibi hæc est
 ut sapiens vivas, audi, quo discere possis,
 Per quæ semotum vitiis traducitur ævum:
 Ergo ades, & quæ sit sapientia disce legendo.

Hoc est, ex aliis Poëtis alia licebit cognoscere. Vir-
 gilius in libris Georg. docet agriculturam. Macer tradit
 vires herbarū, quanquā alius quisquam fuit hic Macer
 quàm is quem habemus vulgò, ni fallor. Lucanus narrat
 Romanorum civilia bella, ubi legendum arbitror civilia
 pro Punica, nihil enim de Punicis bellis scripsisse legi-
 tur Lucanus. Ovidius tradit artem amandi, & in Elegiis
 docet amores. Quod si cupis artem & rationem rectè
 beateque vivendi cognoscere, hunc librum legito; is te
 docebit non vulgares artes & nugas, sed quo pacto vi-
 tam exigas *semotam*, id est, liberam & immunem à vitiis.

De omnibus bene merendum. I.

Si potes, ignotis etiā prodesse memento, X
 utilius regno meritis acquirere amicos.

Non solum in amicos oportet esse beneficium, verū ig-
 noti quoq; conciliandi sunt, ac divinciendi beneficenti-
 à, si modò possis prodesse, utilius enim est, quàm plurimos
 amicos parare meritis, id est, benefactis, quàm parare
 regnum

Num. Regnum enim eripi potest, amici succurrunt egesto;
& firmiores sunt, quos beneficio adjunxeris, quàm quos
potestate premas.

Arcana non scrutanda. II.

*Mitte arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit,
Cum sis mortali, quæ sunt mortalia cura.*

Juxta Socratis sententiam: *Quæ supra nos, nihil ad nos.*
Admonet, ut omisso studio naturalis philosophiæ, ea cu-
remus quæ ad vitam humanam pertinent, hoc est, ad mo-
res componendos, & animum malis purgandum affecti-
bus. Mortis timor gaudia pellit. III.

*Lingue metum lethi, nam stultum; tempore in omni,
Dum mortem metuas, amittis gaudia vite.*

Eandem sententiam legis in priori libro. Pro amittis
arbitror legendum amittere. Qui mortis metu semper
anxius vivit, stultè facit: primum enim non vivit id quod
timet; deindè si quid habet hæc vita jucunditatis, cum
suo vitio perdit. Iracundia cavenda. IV.

Iratus de re incertâ contendere noli;

Impedit ira animum, nè possit cernere verum.

Pyrrius admonere solitus est tyrones, nè irascerentur;
at multò magis cavere oportet iracundiam eos qui dis-
putant: melius enim judicat qui vacat irâ: contra, ira
obstat animi judicio.

Expendendum ubi opus est. V.

Fac sumptum properè, cum res desiderat ipsa:

Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

Equidem opinor promptè legendum pro properè. Sum-
ptum, cum necessario faciendus est, libenter & promptè
facito, ne videaris gravatim facere: nam aliquid omnino
insumendum est, non passim, sed quoties tempus aut cau-
sa postulat, hoc est in nuptiis, in festis, item in amicos.

Fortuna modica turior. VI.

Quod nimium est fugito, parvo gaudere memento:

Tura mage est puppis modico quæ flumine fertur.

Humilis fortuna turior est quàm excelsa, ut navis tu-
rior quæ in parvo est flumine, quàm quæ in pelagi flucti-
bus nata.

Occulta

Occulta vitia reticenda. VII.

*Quod pudeat, socios prudens celare memmo:
Ne plures culpent id quod tibi displicet uni.*

Ne indicaveris amicis, aut nē committas testibus aliis, cujus te facti pudeat: ne plures reprehendant, si scierint, id quod uni tibi displicet. Solum tibi conscius fueris: licet est, si quid peccas, pecees sine arbitris.

Occulta tandem revelantur. VIII.

*Nolo putes praeuos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent, & tempore parent.*

Ne putes nocentes lucrari, hoc est, impunē auferre sua peccata; latent quidem, sed ad tempus: postea parent (i.e.) manifestantur, tempus enim & celat, & aperit omnia. Parent autem dictum est pro apparent.

Imbecillitas virtute compensatur. IX.

*Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.*

Noli contemnere inimicum, licet sit pusillo corpore: nam saepe quod corporis viribus detractum est, natura addit ingenii viribus. Quamquam haec sententia latius patet, nempe, Hominem non esse aestimandum proceritate roboreque corporis, sed animo potius.

Cedendum potentiori ad tempus. X.

*Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede:
Victorem a victo superari saepe videmus.*

Si senseris tibi rem esse cum potentiore, cede ad tempus, & sine illum penes esse victoriam. Nam incidit saepenumero opportunitas, ut mutatis rerum vicibus, vincat qui victus fuerat, & superior sit qui fuerat inferior. Convenit cum illo, *Vir fugiens & denuo pugnabit.* Quidam stulticiae pertinacia statim aut vincere volunt, aut pessundari.

Rixandum cum familiaribus non esse. XI.

*Adversus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.*

Ut ante legisti, contra verbosos non esse contendendum verbis, ita cum familiaribus rixandum non est; quod summa discordia solet nasci ex verbis levissimis.

Fortuna non querenda sorte. XII.

Quod Deus intendat, noli perquirere sorte :

Quid statuatur de te, sine te deliberat ipse.

Sensus hic est. Ne sortilegiis ac malis artibus inquiras quid de te futurum sit, quandoquidem id Deus sciri non vult; neque enim te in consilium adhibet, cum aliquid decernit de te; quod si te vellet id scire, nimirum ac-
 cerferet te in consilium.

Luxus odium generat. XIII.

Invidiam nimio cultu vitare memento :

Quae si non laedit, tamen hanc sufferre molestum est.

Germanus sensus sic habet: Nè nimio splendore strepituque vitae conflaveris tibi hominum odium, qui tamen non possint te laedere, tamen molestum est vivere obnoxium odio multorum: at per se jucundum est omnibus esse charum, etiamsi nihil utilitatis inde capias. Quanquam hic ablativus, *nimio cultu*, non referatur ad verbum *vitare*, sed ad *invidiam*, ut subaudias *constatam*, aut ex nimio cultu.

Animus non deponendus ob iniquum iudicium. XIV.

Esto animo forti cum sis damnatus iniquè :

Nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo.

Ne abjicias animum si adversarius vicit te præter jus, nec enim diu exultabit: sed quod perperam pronuntiavit iudex, id Deus rejudicabit.

Reconciliatis lis non refricanda. XV.

Litis præterita noli maledicta referre :

Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

Post reditum in gratiam non oportet, litis antea et convitia refricare, sed oblivisci superiorum injuriarum, finita enim simultate, debet & irarum esse finis: secus autem facere, malorum est. Græci vocant *μνησκια*, verbo videlicet infami, præteritorum malorum memoriam.

Teipsum neque lauda, neque culpa. XVI.

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse :

Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis.

Teipsum nec vituperes, nec laudes, utrumque enim
 videtur

videtur affectantis inanem gloriam, nam & qui se vituperat, ob id facere videtur, ut refectatur ab aliis & diversa audiat.

Parfimonia. XVII.

Utere quæ sitis modicè, dum sumptus abundat, habitur exiguo, quod partum est tempore longo.

Sera in fundo parfimonia; dum adhuc multum superest, incipe parcius uti, citius enim effluunt parta, quam colliguntur.

Supercilium nonnunquam deponendum. XVII.

Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res;

Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Aliquando ponendum est supercilium, & remittenda severitas, ut in conviviis; in lusu deponenda persona sapientis, sumenda persona stulti, præsertim inter stultos; at ita ut stultum agas, non ut stultus fias; summa enim prudentia est servire tempori. *Loco*, id est, cum est opportunum; ita *Terentius*, in loco verò laudo.

Neque prodigus, neque avarus. XIX.

Luxuriam fugito, simul & vitare memento

Crimen avaritiæ; nam sunt contraria famæ.

Pugnant inter se luxus & avaritia, nam alterum est profusum, alterum sordidi, utrumque vitium juxta fugiendum est, utpote quod scdam pariat famam, siquidem qui nimium parci sunt audiunt *supervacuum*, id est, cumini scdiores, & *ovis pueri*, id est, ficos divide, similiæque qui luxu sua profundunt, nepotes & lurcones appellantur.

Loquaci parum credendum. XX.

Nolito quadam referenti credere semper:

Exigua est tribuenda fides, qui multa loquuntur.

Non statim fides habenda iis qui semper aliquid novi rumoris adferunt, deque aliorum factis renuntiant aliquid, parum enim credendum iis qui multa loquuntur, propterea quod huic vitio vanitas soleat esse admixta.

Ebrius vinum non accuset. XXI.

Quod potu peccas, ignoscere tu tibi noli:

Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis.

Vulgus ita solet excusare sua peccata, Vinum in causa

fuit, bene potius hoc dixi. Verum tibi ipsi imputa, non vino, quod tuo vitio noxium fuit, non suo.

Amicis consilia credenda. XXII.

Consilium arcanum tacito committe sodali :

Corporis auxilium medico committe fideli.

In rebus arcanis & tacendis cave ne quemvis consulas, sed cum duntaxat cujus fidem in tacendo perspectam habeas, ne non solum non opituletur, sed lædat etiam & infamet. Neque enim corporis vitia cuius aperias, sed medicus, notæ fidei qui celet & faccurat.

Succellus malorum ne te offendar. XXIII.

Succellus indignos noli (tu) ferre moleste ;

Indulget fortuna malis, ut ledere possit.

In hoc versu multi laborant: Quidam (S) elidunt in *succellus*, verum si tu tolles *tu* dictionem planè h c supervacuum, nihil supererit scrupuli. Ne te cruciet prosperitas quæ nonnunquam contingit indignis : Non enim illis *tacet* fortuna, sed insidiatur, & illicit, ut postea gravius lædat. Futurus casus providendus. XXIV.

Prospice, qui veniunt hos casus esse ferendos :

Nam levius ladit quicquid prævideris ante.

Quicquid accidere potest homini, id antequam accadat tecum meditare, ut ne subitum sit, si acciderit. Minus enim cruciant mala quæ non accidunt inopinanti.

Animus in adversis spe fovendus. XXV.

Rebus in adversis animum submittere noli.

Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit.

Cum fortuna lævit, sustine te ipsum animi fortitudine, ac serva rebus secundis, nec abjicias spem, quæ sola nec morientem relinquit. Quamdiu enim anima est, spes est. Et in pyxiæ *Pandoræ* sola spes in labro hæsit. Item *Ovid.* Vivere spe vidi, qui moriturus erat.

Opportunitas cum conringit, tenenda. XXVI.

Rem tibi quam noscís aptam dimittere noli :

Fronte capillatâ, post est occasio calva.

Quoties fortuna offert commoditatem aliquam, quæ tibi sit apta, statim arripe, Nam occasio frontem habet capil-

pillanum, ut ea parte teneri possit; verum si semel se verterit, occipitio calva est, ut jam apprehendi nequeat; hoc enim, opportunitas cum contingit, teneri potest, non redit autem cum voles, si neglexeris. Hic admonendum illud, quod Græci fingunt de deo *Kato*, de quo *mo*s. copiose in Proverbiis.

Futura ex præteritis colligenda. XXVII.

Quod sequitur spectat, quodque imminet, ante videto; illum imitare deum qui partem spectat utramque.

Ex præteritis futura collige, ex præteritis bene scûsve gestis consilium cape, quo pacto futuris occurras. Exemplo *Jani* dei Romani, quem bifrontem fingebar antiquitas, quod oporteat prudentem virum *ωφρων & ὀπίσσω*, id est, à fronte & à tergo (ut inquit Homerus) habere oculos, illud autem sequitur nos, quod præterit, & à tergo est.

Vitæ ratio habenda. XXVIII.

Fortior ut valeas, interdum parcius esto;

Pauca voluptati debentur, plura saluti.

Vitæ rationem moderare, magis ex salutis ac bonæ valetudinis ratione, quam voluptatis. Non enim in morbo tantum oportet ab intemperantiâ cavere, verum etiam, cum rectè valeamus, parcius utendum est rebus omnibus, nempe somno, potu, cibo, Venere, lusu, ne in morbum incidamus. Et non nihil dandum est voluptati, multò plus tamen saluti: qua perdita, pereunt simul & voluptates omnes.

Multitudini cedendum. XXIX.

Judicium populi nunquam contempseris unus;

Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

Nunquam optima placent multitudini, tamen sapientis est non pugnare solum adversus universos. Nam frustra sapit, qui solus sapit, cum omnibus desipere videatur.

Valetudo curanda. XXX.

Sit tibi præcipue, quod primum est, cura salutis,

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris.

Ante omnia, bonæ valetudinis rationem habe, ne si tuâ intemperantiâ in morbum incideris, postea pudore reji-

cias culpam in cœli insalubritatem aut soli, sicuti vulgus solet: nam plerique morbi nobis accidunt ex inopetantia vitæ.

Somnia non observanda. XXXI.

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat, cum vigilat sperans, per somnum cernit id ipsum.

Quidam anxie observant sua somnia, & ex his de futuris æstimant, cum somnia dormientiû nascentur ex affectibus vigilantium, neq; significant quid sit eventurum, sed quod aliquando cogitaveris dormienti repræsentent.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. III. PRÆFATIO.

Hoc quicumque velis carmen cognoscere Lector,
Hæc præcepta feres, quæ sunt gratissima vitæ:
Instrue præceptis animum, nec discere cesses:
Nam sine doctrinâ vitæ est quasi mortis imago.
Commoda multa feres: sed autem spreveris illud,
Non me scriptorem sed te neglexeris ipse.

Hoc est proœmii loco, Absque ratione bene vivendi, vitæ non est vitæ, sed simulachrum mortis. Hoc carmen utilissima vitæ præcepta tradit, si studias agnoscere: si spreveris, te ipsum contempseris, non scriptorem, siquidem tua res agitur, non illius.

Rectè agendo aliorum linguam nè timeas. I.

*Cum rectè vivas, ne cures verba malorum;
Arbitrii nostri non est quid quisque loquatur.*

Si malè de te loquuntur mali, cum tu nihil facias malè, esto contentus conscientia rectè factorum: nam in te situm est ut benè agas; non est in te situm quomodo de te loquatur hic aut ille.

Amici crimen celandum. II.

*Prodigius testis salvo tamen ante pudore,
Quantumcunque potes celato crimen amici.*

Si ceteris testis in crimine amici, celabis pro virili mœlificiû illius, ita tamen ut ipse non lædas famam tuam:

& tantum silentii dabis amicitiae, quantum patietur & fama tua, & testimonii religio.

Blandiloquentia suspecta. III.

*Sermones blandos blafosque cavere memento :
Simplicitas veri sana est fraus ficta loquendi.*

Veritatis simplex est oratio, insidiosa est blandiloquentia, proinde suspecta semper esse debet prudentibus.

Ignava vita fugienda. IV.

*Segnitiam fugito, quae vita ignavia fertur :
Nam cum animus languet, consumet inertia corpus.*

Ignava & otiosa vita fugienda est : nam torpor animi corpori quoque situm & languorem adducit ; animi exercitatio corporis quoque valetudini confert.

Animus fessus relaxandus. V.

*Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.*

Animus seriis negotiis fatigatus aliquandò relaxandus est honestis ac moderatis voluptatibus, ut redintegratis viribus ad ferendos labores sufficiat. Nam, *Quod caret alterna requie, durabile non est.*

Malo animo neminem reprehendas. VI.

*Alterius dictum aut factum ne carperis unquam,
Exemplo simili nè te derideat alter.*

Quod in alios feceris, hoc in te fiet ab aliis. Si libenter reprehendas aliorum facta dictave, tuo exemplo & alii in te utentur.

Hæreditas augenda. VII.

*Quæ tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serva ; ne sis quem fama loquatur.*

Quod tibi obvenit ex testamento tuorum, id serva, ne fias vulgo fabula. *Quæ sors suprema*, (id est hæreditas dederit tibi, *notato*, id est, inscribe tabulis testamentariis, vel *notato*,) id est, scripta tabulis, *ea augendo serva*, id est, ita serva, ut augeas etiam : vulgus enim multa dicere solet in *πολλέταις*, id est, in novas nactos divitias.

Senectus sit munifica. VIII.

*Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus faculo vivas, non parcus amicis.*

Est vitium hoc senibus peculiare, ut quò propius accedant ad mortem, hoc sint contrariiores: (*superant*) id est, supersunt & abundant, (*in fine senectutis*) id est, in extremâ senectute, quam decrepitam vocant. Tum igitur dones, sed amicis, qui te foveant obsequiis.

Verba attendenda, non os loquentis. IX.

Vtile consilium dominus ne despice serui:

Nullius in sensum si prodest, tempseris unquam.

Propter auctoris humilitatem non est contemnenda salubris sententia. Nec spectandum est quis dicat, sed quid dicatur.

Præsenti utendum fortuna. X.

Rebus & in censu, si non est, quod fuit ante;

Fac vivas contentus eo quod tempora præbent.

Diminutâ fortunâ tuâ non est utendum eodem splendore quo prius, sed contentus eris eo genere vitæ quod præsens fortuna tibi præbet, & quod adest, boni consules,

Uxor spe dotis non ducenda. XI.

Uxorem, fuge, ne ducas sub nomine dotis:

Nec retinere velis, si cæperit esse molesta.

(*Fuge*) id est, cave, ne ducas uxorem sub nomine dotis, id est, dotis causâ. Et si duxeris dotatam, ne dotis respectu eam retineas, si tibi gravis sit, sed cõtempta dote repudies. Quanquam id apud Christianos non habet locum.

Alieno sapere exemplo. XII.

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,

Quæ fugias, vita est nobis aliena magistra.

Qui suis discunt periculis quid expediat, magna mercede discunt: sapiens ex aliorum vita sumit vivendi consilium; Hoc illi infamiam confluxit: cavebo nè quid simile faciam. Hoc illi benè cessit: imitabor.

Nihil ultra vires. XIII.

Quod potes, id tentes; operis nè pondere pressus

Succumbat labor, & frustra tentata relinquant.

Prius expende vires tuas, quam aggrediare negotium, ne postea victus difficultate, turpiter relinquant quod temerè suscepisti.

Consen-

Consentire videtur, qui tacet. XIV.

*Quod nosti haud rectè factum nolito tacere ;
Ne videre malos imitari velle tacendo.*

Noli dissimulare, si quid videris non rectè fieri : videberis enim probare cūni fides. Silentium enim aliquando consensus esse videtur.

Rigor favore temperandus. XV.

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato :

Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur. —

Si premeris iniquâ lege, hoc est, durâ, & inhumanâ, confugas ad judicis æquitatem. Non enim hoc est contra leges, sed ex mente legum, ut ad æquitatem redigantur & temperentur. Iniqua lex est, cū summo jure contenditur. Velut si pauper in vincula conjiciatur, quod non aliat Patrem, cum lex dicat, Liberi parentes alant, aut vinciantur. Aliquando lex durior est, ut terreat. In his judex, hoc est, Prætor, aut Princeps potest succurere.

Feras quæ culpa tua pateris. XVI.

Quod merito pateris, patienter ferre memento :

Cumque reus tibi sis, ipsum, te judice, damna.

Incommodum, quod tua culpa tibi accidit, non imputabis alii, quā tibi, & cum tibi sis conscius damna te ipsum, tuque judex esto, & ea te poena dignum existimato.

Multa legenda, sed cum judicio. XVII.

Multa legas facito, perlectis perlege multa,

Nam miranda canunt, sed non credenda Poetæ.

Multa quidem legas, sed cum judicio. Non enim omnia vera sunt, quæ legis apud Poetas. Fortassis pro perlege legendum est perline, hoc est, dele, & corrige, etiam si Planudes vertit *perlego*.

Modestè in convivio loquendum. XVIII.

In'er convivis fac sis sermone modestus ;

Nè dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

In foro locus est eloquentiæ, in cubiculo silentii, in convivis alternis ac moderatis sermonibus uti convenit, hisque venustis & amoenis. Quidam, dum humanitatem affectant, loquacitate molesti sunt rel quis convivis, quibus non relinquunt loquendi spacium.

Ita-

Iracundia uxoris non formidanda. XIX.

Conjugis irata noli tu verba timere :

Nam lachrymis struit insidias dum femina plorat.

Uxores lachrymas habent in promptu; his expugnant viros. Admonet igitur ne quid commoveamur huiusmodi lachrymis : fingunt enim eas sæpenuerò, quo viros suos fallant, velut cum simulant se commoveri zelotypiâ, ut suum adulterium dissimulent; aut iratas se fingunt ei quem afflictim amant. Pro noli tu legendum arbitror nolito.

Quæsitis utendum, non abutendum. XX.

utere quæsitis, sed ne videaris abuti :

Qui sua consumunt, cum dicit, aliena sequuntur.

Uttere quæ parâsti, non abutere, ne profusis bonis tuis, cogaris vel impudenter rogare aliena, vel serviliter ex alieno vivere, vel periculosè furare aliena.

Mors non formidanda. XXI.

Fac tibi proponas mortem non esse timendam,

Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

Mors vel ob hoc timenda non est, quòd finis est omnium huius vitæ malorum.

Uxor loquax, si proba, ferenda. XXII.

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento :

Namque malum est nil velle pati, nec posse tacere.

In amicis leviuscula quædam vitia ferenda sunt, si alioqui probi fuerint; velut in uxore, si paulò sit loquacior aut linguæ procacioris, ferendum est, si alioqui pudica est & frugi, hoc est, suo fungens officio, maximè quòd linguæ mortuus ei sexui peculiaris est. Malus est is, qui nihil vitii ferre potest in aliis, præsertim cum res facilis sit tacere. Sic enim uxor desinet obgannire, si nihil respondeas, quemadmodum solitus est Socrates.

Pietas erga parentes. XXIII.

Dilige non agrâ charos pietate parentes,

Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

Pietas, amor, & cultus est erga parentes, patriam, Deum, & si quis loco parentum est, quidam veluti legibus coacti, colunt parentes non ex animo. Dilige parentes charus pietate

pietate non agra, id est, non coactè neque gravatim, sed prompte & alacriter. Et si quid inciderit dissidii inter parentes, ità alteri obsequaris, ut alterum non offendas, sed pietas tua careat omni molestiâ.

DISTICHORUM DE MORIBUS LIB. IV. PRÆFATIO.

*Securam quicumque cupis traducere vitam,
Nec vitiiis herere animum, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento:
Invenies aliquid, in quo te utare magistro.*

Et hoc proœmium est quarti libri. Si vis esse liber ab omnibus vitiis & nullius mali conscius vivere, hæc semper habeas præ manibus; in quibus aliquid invenies, in quo teipso magistro possis uti, hoc est, ut ipse regas ac modereris vitam tuam, adjutus his præceptis.

Divitiarum contemptus. I.

*Despice divitias, si vis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.*

Non juber abjicere divitias, sed non magni facere: etenim qui has *suspiciunt*, hoc est, mirantur ac magni faciunt, dum non audent uti quæ possident, & semper aliquid accumulunt, *semper mendicant*, hoc est, egeni sunt.

Vivere ad naturam optimum. II.

*Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si contentus eo fueris quod postulat usus.*

Si metiaris sumptus usu, hoc est, necessitate, non ambitione, neque voluptate, nunquam tibi deerunt commoditates naturæ, quæ paucis contenta est, cum cupiditates immensum desiderant.

Res ratione agendæ. III.

*Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes;
Noli fortunam, quæ non est, dicere cæcam.*

Si res malè tibi succedant tuapte negligentia, nè conferas culpam in fortunam, & illam cæcam apelles, cum tu ipse magis parum prospexeris. Potest accipi bitariam (*quæ non est*) id est, quod nulla est, fingunt enim mortales
hanc

hanc Deam, cum nulla sit. Aut *Qua non est*, subaudi cæca.
Amor pecuniæ ad utum. IV.

*Dilige denarium, sed parce dilige formam,
Quam nemo sanctus, nec honestus captat habere.*

Amare pecuniam ad usum, prudentis est: Amare ut formâ pascas oculos, avari ac dementis. Denarium volunt omnes, formam soli mali captant.

In valetudine ne opibus parcas. V.

*Cum fueris locuples, corpus curare memento;
Ager dives habet nummos, sed non habet ipsum.*

Cum igitur de corporis valetudine, ne tum parcas divitiis tuis. Etenim qui morbo non succurrit, nè minuat pecuniam, is habet quidem nummos, at seipsum non habet, cum malè valeat. Mavult nummos esse salvos quàm se ipsum; & illis fuit quàm seipso. Fortasse pro *sed* legendum *si*.

Castigatio paterna ferenda. VI.

*Verbera cum tuleris discens aliquando magistri:
Fer patris imperium, cum verbus exit in iram.*

Vapulasti puer à præceptore, cum disceres literas; multò magis ferre convenit, cum pater te verbis objurget. Tulisti literatoris tyrannidem multò severiorem, feras & patris imperium, qui etiam cum irascitur, tamen à verberibus temperat.

Certa & utilia agenda. VII.

*Res age quæ profunt: rursus vitare memento,
In quibus error inest, nec spes est certa laboris.*

De quibus dubitas, ea ne feceris. Age illa ex quibus certa speratur utilitas. Rursus, in quibus falli possis & incertum est profutura sint, an nocitura, ab iis abstineas.

Libenter donandum. VIII.

*Quod donare potes, gratis concede roganti:
Nam rectè fecisse bonis in parte lucrorum est.*

Dona libenter, si quid potes. Nam lucrum est, non damnum, quod contuleris in bonos; & beneficium dando accipit, qui digno dedit. Redit enim cum sœnore, quod probo viro benefeceris.

Suspicio,

Suspicio statim expedienda. IX.

*Quod tibi suspectum est, confestim discute quid sit :
Namque solent, primo quæ sunt neglecta, nocere.*

Quæ suspicionem habent mali, ea noli negligere ; sed statim examina, & exquirere cujusmodi sint. Nam in iis facillimè medeberis, si quid mali sit : at neglecta crescant, & maximè lædunt postea, veluti si suspicaberis amicum alieniore esse in te animo, noli negligere quid sibi velit, sed excute unde hoc natum sit : & si quid est, statim occurre nascenti malo.

Venus abstinentiâ cohibenda. X.

*Cum te detineat Veneris damnosa voluptas ;
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.*

Cave nè duplices morbum tuum ; unus enim utrinque fertur, duo simul ferri non possunt. Amare damnosa res, damnosa gula ; quòd si pariter utroque laboras malo, superest ut mox ad egestatem redigaris. Gulam vocat studium exquisitorum ciborum, eam que dicit ventris amicum, quòd per eam venter saginatur, res & fama d. crescit.

Homo malus, fera pessima. XI.

*Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Unum hominem tibi præcipio plus esse timendum.*

Cum tuâ sponte putes omnes feras esse timendas, meo præcepto unum animal maximè timebis, nempe hominem. Nam nulla bellua magis homini nocet, quàm homo homini.

Sapientia fortitudini præferenda. XII.

*cum tibi prævalidæ fuerint in corpore vires :
Fac sapias, sic tu poteris vir fortis haberi.*

Si natura dedit vires corporis, non statim vir fortis eris, nisi adjunxeris ingenii vim, hoc est, sapientiam, quâ corporis robore rectè utaris.

Amicus cordi medicus. XIII.

*Auxilium à notis petito, si fortè laboras ;
Nec quisquam melior medicus quàm fidus amicus.*

Corporis morbos aperi medico, animi morbos aperi fideli amico. Ille pharmacis sanat, hic verbis. Alter, Si quid

quid morbi inciderit, magis amicum accersere, quàm medicum.

Sacrificium, spiritus contribulatus. XIV.

Cum sis ipse nocens, moritur cui v.ictima pro te?

Stultitia est morte alterius sperare salutem.

Veteres credebant expiari scelus commissum mactatâ pecude, quæ nihil commiserat, & pro alieno peccato innocens dabat pœnas; cum is qui peccavit, potiùs mactari debuerit, quam v.ictima. Stultè autem sperabant alienam mortem sibi salutem fore, cum sua quæque mala de suo dependere oporteat.

Amicus ex moribus diligendus. XV.

Cum tibi vel socium vel fidum quæris amicum,

Non tibi fortuna est hominis, sed vita petenda.

Amicus quem velis adungere, non æstimandus est è censu, sed ex moribus. Idem oportet fieri in uxoribus.

Avaritia vitanda. XVI.

utere quæstus opibus, fuge nomen avari;

Quid tibi divitiæ prosint, si pauper abundas?

Frustrâ parâtî divitias, si partis uti non audes; & inter magnas opes vivis inops. Nihil enim refert habere, si quæ habes nihilo plus tibi prosunt, quam ea quæ non habes.

Voluptas inimica famæ. XVII.

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,

Fat fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

Si cupis honestam tueri famam, noli amare voluptates inhonestas, nempe gulæ, libidinis, & similibus.

Senem etiam delirum ne iriseris. XVIII.

Cum sapias animo, noli irridere senectam,

Nam quicumque senex, sensus puerilis in illo est.

Cum per ætatem vigeat ingenium tuum, & animi vis, noli deridere senectutem, quæ minùs animo valeat. Desipiscit enim omnis senex, & ad puerilem stultitiam redit. Ætatis igitur vitium ferendum, non ridendum est.

Opes fluxæ, ars perpetua. XIX.

Disce aliqua; nam cum subito fortuna recedet,

Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

Opes

Opes sæpenumero subita fortuna eripit homini, veluti incendio, ferro, bello, naufragio: verum ars eripi non potest. Hæc itaque certissima possessio est, quæ semper & ubique te possit alere.

Mores ex verbis cogniti. XX.

Omnia perspicito tacitus quæ quisque loquatur:

Sermo hominem mores & celat, & indicat idem.

Nulla res magis arguit & aperit vitam & ingenium hominis, quam illius oratio: hoc est certissimum animi speculum. Igitur si vis hominem cujusmodi sit cognoscere, perpende tecum qualis sit illius oratio. Sermo indicat mores hominis, si loquatur ex animo: & celat idem, si vel taceat, vel dissimulanter loquatur.

Ars usu juvanda. XXI.

Exerce studium, quamvis perceperis artem:

Ut cura ingenium, sic & manus adjuvat usum.

Ut evanescent disciplinæ, nisi exercitatione confirmes; sic artificium opere confirmandum erit, nè excidat.

Vitæ contemptus. XXII.

Multum nè cures venturi tempora lethi:

Non timet is mortem, qui scit contemnere vitam.

Si vis liber esse à metu mortis, disce vitam nõ magis facere. Et (quemadmodum eleganter docet Aristoteles) nullius rei jucunda fruitio est, nisi quam aliquo modo contempseris.

Discendum & docendum. XXIII.

Disce, sed à doctis, indoctos ipse doceto:

Propaganda etenim rerum doctrina bonarum.

Disce non à quovis, sed ab his qui possunt docere. Rursum quod ab aliis didiceris, id aliis imperti. Utilium enim rerum scientia non est premenda, sed per manus tradenda. Bibendi ratio. XXIV.

Hoc bibe quod profit, si tu vis vivere sanus:

Morbi causa mali est homini quandoque voluptas.

Nec biberis supra vires: Brevis enim illa bibendi voluptas, sæpenumero conciliat homini molestum & diutinum morbum,

Nè damnes quod probaveris. XXV.

*Laudâris quodcunque, palam quodcunque probâris.
Hoc vide nè rursus levitatis crimine damnes.*

Levis & inconstans videberis, si, quod aliquando coram multis laudâris, idem postea damnes. Quod si mutâsti sententiâ, fac fileas. Fortasse pro *vide*, legendû est *fuge Crimine*, id est, suspicione, & cum vituperio.

Circumspectus sis in utraque fortunâ. XXVI.

Tranquillis rebus quæ sunt adversa caveto :

Rursus in adversis melius sperare memento.

Nè securus sis, cùm fortuna tranquilla est, sed tempestatem cave. Rursus, cùm fortuna sævit, animum sustine spe melioris fortunæ quæ successura sit. In secundis rebus timenda sunt adversa, nè sis supinus; in adversis speranda sunt lætiora, nè deficias animo.

Studio crescit sapientia. XXVII.

Discere nè cesses ; curâ sapientia crescit :

Rara datur longo prudentia temporis usu.

Juxta Solonis sententiam, Oportet senescere semper aliquid addiscentes. Nam (*rara*) hoc est, singularis & eximia prudentia contingit (*longo usu*) id est, diuturnâ experienciâ ætatis. Quanquam mihi magis probatur, hic ut sit sensus; semper discere, studio crescit sapientia. Nam pauci sunt qui prudentes evadunt experienciâ rerû; vel quia paucis contingit diu vivere, vel quia complures stultitiam non exuunt hac vitâ. Certissima ac brevissima ad sapientiâ via est doctrina.

Parcè laudandum. XXVIII.

Parcè laudato: nam quem tu sæpe probaris,

Una dies, qualis fuerit, monstrabit, amicus.

Nè laudes amicum effusius, cujus non feceris periculû, siquidem ille sapius abs te laudatus uno aliquo die declarabit alium fuisse se quàm tu prædicâras.

Discere nè pudeat. XXIX.

Nè pudeat, quæ nescieris, te velle doceri :

Sive aliquid plus est, pudor est nil discere velle.

Quidâ stulto quodâ pudore malunt semper nescire quàm

quàm semel discere : cum scire pulchrum sit, & pudendum nihil velle discere ; Ergo honestum velle.

Rebus utendum ad sobrietatem. XXX.

Cum Venere & Baccho lis est & juncta voluptas.

Quod latum est animo complectere, sed fuge lites.

Excerpe quod inest boni : fuge quod adjunctum est mali. Exhilarat potatio, discutit curas, utere hac commoditate. Rursus ebrietas incitat ad jurgia, hoc cave. Item Venus delectat, sed habet sua jurgia. Ama igitur absque dissidiis.

Tristibus & tacitis non fidendum. XXXI.

Demissos animo, ac tacitos vitare memento.

Quà flumen placidum est, forsàn latet altius unda.

Tristes ac tacitos vita, videntur enim aliquid magni mali moliri; quemadmodum cavendum est flumen ea parte quâ tranquillum est; nam illud profundissimum esse solet. Ità *Cesar* magis metuebat *Brutum* & *Cassium* pallidos ac tacitos, quàm *Antonium* ebrium.

Sors sorti conferenda. XXXII.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta quò sis discrimine peior.

Quoties tædet te tua sortis, confer eam cum aliorum fortunâ, & videbis te nihilo pejorem, hoc est, infeliciorem multis.

Ultra vires nihil aggrediendum. XXXIII.

Quod potes id tenta, nam littus carpere remis,

Tutius est multo, quàm velum tendere in altum.

Aggredere ruta magis quàm magna. Tutius enim tutò navigare juxta littus, ac remis uti, quàm passis velis periclitari in fluctibus. Nec enim omnibus favent venti fortunæ.

Cum justo iniquè non contendendum. XXXIV.

Contra hominem justum pravè contendere noli,

Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(*Noli pravè*) hoc est, malitiosè & data operâ ac perversè contendere cum homine justo : Nam Deus nunquam relinquit inultum.

Fortuna utraque æquè ferenda. XXXV.

Ereptis opibus noli gaudere querendo:

Sed gaude potius tibi si contingit habere.

Si divitiæ contingant, gaude: si ereptæ fuerint, nolito cruciari, sed tunc utere philosophiâ. Neq; enim tantû boni habent ut sit admodum dolendum, si perierint; neq; rursus tantû mali, ut nō sint libenter accipiendæ si fortè contigerint. Constat carmen esse depravatû. Arbitror legendum, *Noli mœrere querendo*. Porro querendo non est à quæro, sed à queror deponenti verbo.

Ab amico quid ferendum. XXXVI.

Est jactura gravis, quæ sunt amittere damnis:

Sunt quadam quæ ferre decet patienter amicum.

Si verbulo lædat amicus, ferendum est. At damna rerum nemo potest æquo animo ferre. In his igitur cavendum nè lædamus amicum.

Tempori non confidendum. XXXVII.

Tempora longa tibi noli promittere vitæ:

Quocunque ingrederis, sequitur mors corporis umbra.

Nemo potest sibi longævitatē promittere: cū mors hominem quocunque eat non aliter insequatur, quam umbra corpus. Fortasse legendū, *Corpus ut umbra*.

Deus quibus placandus. XXXVIII.

Thure Deum placa, vitalum sine crescat aratro;

Ne credas placare Deum, dum cade litatur.

Non gaudet Deus morte pecudum, ergo thure litandum est illi, hoc est, re innoxia, & minimi sumptus. At hodiè plerique Christianorum, licet apud hos sublatus sit mos immolandi pecudes, tamen Deum ac Divos sibi tantum non devictos esse putant, si eis gemmas, aurum, argentum, serica suspenderint, vel ostentanda tantum, vel in luxum paucorum vertenda: immemores hæc semper à sanctis fuisse contempta, & si fortè obtigerint, in egentium usus fuisse effusa.

A potentioribus læsus dissimula. XXXIX.

Cede locum læsus fortunæ; cede potenti:

Cedere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

Qui rem habet cum proceribus, quoniā prodesse possunt in multis, necesse est, ut aliquādo mustet injurias, id est tacitus ferat. Lædunt enim aliquādo potentes, & tyrannidem exercent. Hic igitur prudens illis debet cedere, ut postea per illos suis prodesse possit. Nam si resistens reddiderit eos hostes, nec sibi, nec suis prodesse poterit. Castiga te ipsum. XL.

*Cum quid peccāris, castiga te ipse subinde;
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.*

Ubi senseris te alicubi peccasse, statim pœnas sumito de teipso, & noli tibi ignoscere; te ipsum objurga, tibi ipsi laboris aliquid indicito. Nam, ut in sanandis vulneribus dolor dolore sanatur; siquidem ne doleat vulnus, infundis acria quæ mordent; sic ista reprehensio tametsi amara est, tamen ne detur vitio animi.

Amicus mutatus, non vituperandus. XLI.

*Damnaris nunquam post longum tempus amicum:
Mutavit mores; sed pignora prima memento.*

Si is, cum quo tibi fuit diutina consuetudo, forte mutatis moribus alias esse cœperit, hoc debes tribuere veteri necessitudini, ne vituperes eum, etiam si non est dignus qui ametur.

Beneficiorum collatio attenda. XLII.

*Gratior officiis quò sis magè, charior esto;
Nè nomen subeas, quod dicitur officiperda.*

Ut sis charus omnibus esto gratus (*Officiis*) id est beneficiis & benemeritis. Invisum enim apud omnes est nomen *officiperda*. Sic enim vocant eum, in quem collocatum officium perditur. Nihil enim tam perit, atque id quod confertur in ingratum.

Suspicionem tolle. XLIII.

*Suspectus caveas, ne sis miser omnibus horis:
Nam timidus & suspectus aptissima mors est.*

Qui sibi fingit periculum, is nunquam non miser vivit. Nihil igitur huic aptius, quàm mors; quandoquidem non potest jucundè vivere. *Suspectus*, hic accipitur active pro suspicio.

Humanitas erga servos. XLIV.

*Cum fueris servos proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.*

Sic utare servis tuis, licet empti sunt, ut memineris homines esse, non pecudes: quod empti sunt, fortuna fuit; quod homines sunt, in hoc tibi sunt pares.

Occasionem rei commodæ ne prætermittas. XLV.

*Quam primum rapienda tibi est occasio prima:
Nè rursus quæras quæ jam neglexeris antè.*

Occasio, quam antè dixi frontem habere capillaram, statim est arripenda, nè si se subduxerit, frustra quæras postea quam prius contempleras.

Non lætandum de repentino obitu. XLVI.

*Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt quorum sine crimine vita est.*

Si mali subito moriantur, dolendû magis est quam gaudendum. Gaudendum potius in morte bonorum, quorum mors felix est. Vel sic, si videris malos subito tolli, noli gaudere. Contingit idem bonis & innocentibus, ut intelligas hoc casu accidere, non vindictâ numinis.

Pauper simulatum vitet amicum. XLVII.

*Cum conjux tibi sit, nec res, & fama laboret,
Vitandum ducas inimicum nomen amici.*

Si pauper habueris uxorem quæ laborat famâ, hoc est, de quâ homines malè loquuntur (ducas) id est, existimes nomen amici vitandum esse, utpotè inimicum famæ tuæ: videberis enim prostituere uxorem hoc prætextu, & hoc nomine divites pauperum uxores captant. Tamen si potest & alius esse sensus, nimirum hic: Si sit tibi uxor re satis lauta famâque secundâ, noli te dare in familiaritatem potentum, nequid labis uxori tibi que contrahas.

Junge studium. XLVIII.

*Cum tibi contingat studio cognoscere multa,
Fac discas multa & vites ne scire doceri.*

Quo plura didiceris, hoc plura stude cognoscere, nè videaris indocilis ullius rei.

Brevitas

Brevitas memoriæ amica. XLIX.

Miraris verbis nudis me scribere versus ?

Hos brevitatis sensus fecit conjungere bonos.

Sententia nudis verbis explicanda est : melius enim meminimus quæ breviter sunt : Idcirco nudis verbis singula præcepta singulis Distichis complexi voluit, ut apertior esset & brevior.

Dicta Sapientum, è GRÆCIS,
ut habetur, à nescio quo Græculo utcumque
collecta, vel conficta potius, *Erasmo*
interprete.

Periandri Corinthii.

O mnibus placeto.	Ea facito, quorum non
Periculosa temeritas.	possis pœnitere.
Semper voluptates sunt	Quod justum est imitare.
mortales; honores autem	Bene meritos honora.
immortales.	Calumniâ oderis. (um.
Amicis adversâ fortunâ u-	Cum errâris, muta consili-
tentibus idem esto.	Omnibus teipsum præbe.
Lucrum turpe res pessima.	Magistratus metue. (to.
Infortunium tuum celatò. Ne	Quicquid promiseris faci-
voluptate afficias inimicos.	Age quæ justa sunt.
Veritati adhæreto.	Principibus cede.
Violentiam oderis.	A jurejurando abstine.
Voluptate tempera.	Laudato honesta.
Pietatem sectare.	Beneficium tu pende.
A vitiiis abstine.	Bona res quies.
Supplicibus misericors	Liberos institue.
esto.	Litem oderis.
Sapientum utere consue-	Audi quæ ad te pertinent.
tudine.	Responde in tempore.
Bonos in pretio habeto.	Ne cui invidas.
Probrum fugito.	Oculos moderare.

Spem fove.	Mortalia cogita.
Affabilis esto.	Nè prior injuriam facias.
Diurnam amicitiam custodi.	Mortuum nè rodito.
Concordiam sectare.	Consule inculpatè.
Ne loquaris ad gratiam.	Teipsum nè negligas.
Ne tempori credideris.	Mortem oppete pro patriâ.
Ne quavis de re doleas.	Ex ingenuis liberos crea.
Seniorem reverere.	Arcanum cela.
Pas cito tâquâ immortalis.	Opportunitatem expecta.
Sperato tanquam mortalis.	Lagire cum utilitate.
Ne efferas gloriâ.	Dolorem fuge.
Cede magnis.	Amicis utere.
	Delecta amicos.

Biantis.

In speculo teipsum contemplare, & si formosus apparebis, age quæ deceant formam : si deformis, quod in facie minus est, id morum pensato pulchritudine. De numine nè malè loquere, quid sit autè ausculta. Audito multa, loquere pauca. Prius intellige, & deinde ad opus accede. Ne ob divitias laudaris virum indignam. Persuasionem cape, non vi. Compara in adolescentia quidem modestiam, in senectute verò sapientiam.

Pittaci Mitylene.

Quæ facturus es, ea nè	Desidiosus nè esto.
prædixeris : frustratus	Ne contende cum parenti-
enim rideberis.	bus, etiam si justa dixeris.
Depositum redde.	Nè geras imperium, prius-
A familiaribus in minutis	quam parere didiceris.
rebus læsus feras.	Infortunatum nè irriferis.
Amico nè maledixeris.	Quæ fieri non possunt, cave
Uxori dominare.	nè concupiscas.
Quæ feceris parentibus,	Ne festina veris loqui.
eadem à liberis expecta.	Nosce teipsum.

Ante

Ante omnia venerare nu-	Legibus pare.
men.	Ne quid nimis.
Parentes reverere.	Audito libenter.
Voluptatē coëcce.	Inimicitiam solve.
Inimicum ne putes amicū.	Uxorem ducito ex æquali-
Inter amicos ne sis iudex.	bus : nè si ex ditioribus
Ne lingua præcurrat men-	duxeris , dominos tibi
tem.	pares, non affines.

Cleobuli Lindii.

Ne sis unquam elatus.	proficiscere.
Libros revolve.	Lapis auri index : aurum,
Iustè judicato.	hominum.
A maledicentiâ temperato.	Mendax calunnia vitam
Parentes patientiâ vince.	corrumpit.
Inferiorem nè rejicias.	Mendaces odit quisquis
Ne teipsum præcipites in	prudens ac sapiens.
discrimen.	Domūs curam age.
Res amici diligas, & perin-	Liberos tibi charissimos e-
de serves ut tuas.	rudi.
Quod oderis, alteri ne fe-	Bonis benefacito.
ceris.	Suspicionem abjicito.
Ne cui miniteris: est enim	Beneficii accepti memento.
muliebre.	Aliena nè concupiscas.
Citius ad infortunatos a-	Voto nihil pretiosius.
micos quàm fortunatos	

Chilonis Lacedæmonii.

Nosce teipsum.	Ne cui invidias mortalia.
Temperantiam exerce.	Turpe fuge.
Tempori pare.	Iustè rem para.
Multitudini place.	Sapientiâ utere.
Moribus probatus esto.	Ne quid suspiceris.
Oderis calumnias.	Ne fueris onerosus.

Solonis Atheniensis.

Deum cole.	Veritatem sustineto.
Amicis succurre.	Legibus pareto.

Ira-

40 DICTA SAPIENTUM.

Iracundiæ moderare. Nè jurato.
 Malos odio prosequitor. Cogita quod justum est.
 Parentes reverere. Virtutem laudato.
 Nemini invideto.

Thaletis Mileſii.

Principem honora. Amicos probato.
 Similis tui ſis. Nemini promittito.
 Quod adest, boni conſu- A vitiis abſtineti-
 lito. Vitæ curam age.
 Gloriam ſectare. Laudatus eſto apud om-
 Pacem dilige. nes.
 Suſurronē ex ædibus ejice.

DICTA SAPIENTUM EX

AUSONI CARMINE, atque in his extrema
 ſententia ferè ſemper eſt gemina, &
 Diſticho comprehenditur.

Periandri, Carmine Phaleucio.

N Unquam diſcrepat utile à decoro.
 Id eſt, nihil utile, quod non eſt honeſtum.
Plus eſt ſollicitus, magis beatus.

Id eſt, quo quiſque ditior, hoc magis ſollicitus vivit.
Mortem optare malum, timere pejus.

Miſer eſt, qui tædio vitæ mortem optat, ſed miſe-
 rior qui ſemper timet mortem.

Faxis ut libeat quod neceſſe.

Quod neceſſe eſt facere, fac ut libenter facias.
Multis terribilis, caveto multos.

Quem multi timent, iſ multos timeat neceſſe eſt.

Si fortuna juvat, caveto tolli.

Si fortuna tonat, caveto mergi.

Nè extollaris fortunæ proſperitate. In rebus ad-
 verſis nè frangaris animo.

Biantis

Biantis, Carmine Heroico.

Quam summa boni ? Mens quæ sibi conscia recti.
Id est quid optimum ? Animus benè sibi conscius.

Pernicies homini quæ maxima ? Solus homò alter.

Id est, homini maxima perniciēs est ab homīne.

Quis dives ? Qui nil cupiat. Quis pauper ? Avarus.

Dives est non qui multa possidet, sed qui suâ sorte contentus est. Avarus omnis pauper est, qui, quod habet, non habet.

Quæ dos matronis pulcherrima ? Vita pudica.

Mulier etiam pauper, indotata non, si casta est.

Quæ casta est ? De qua mentiri fama veretur.

Casta non est, de quâ fama turpiter loquitur.

Quod prudentis opus ? Cum possit nolle nocere.

Quod stulti proprium ? Non posse & velle nocere.

Proprium prudentis est, etiam cū possit, nolle tamen ulcisci. Malus etiam cum non possit, oprat tamen lædere.

Pittaci, Carmine Iambico Trimetro.

Loqui ignorabit, qui tacere nesciet.

Ejusdem est artis, rectè tacere & rectè loqui.

Bono probari malo quam multis malis.

Non refert quàm multi laudent te, sed quales; nam ab improbis laudati, vituperari est.

Demens superbis invidet felicibus.

Stultitiæ est cruciari felicitate malorum, quasi in vulgaribus bonis sit sita felicitas.

Demens dolorem ridet infeliciū.

Æquè stultum est gaudere calamitate malorum, quasi non ante fuerint infelices.

Pareto legi quisquis legem sanxeris.

Quod aliis præscripseris, ipse servato.

Plures amicos re secunda compares.

Paucos amicos rebns adversis probes.

Prospera fortuna conciliat multos amicos: at refluente fortunâ pauci manent, sed sinceri.

Cles.

CLEOBULI. Carmine Asclepiadeo.

Quanto plus libeat, tanto libeat minus.

Quo potentior es, hoc magis cave ne quid pecces:
& quò plus tibi permittunt homines ob principatum,
hoc ipse minus permittas tibi.

Fortuna invidia est immeritus miser.

Cùm bonis mal'è est, fortunæ imputatur, cùm ea
sæpè magnatum sit culpa.

Felix criminibus nullus erit diu.

Felicitas malo parata, non est diuturna.

Ignosces aliis multa, nihil tibi.

In alios lenis esto, in teipsum severus.

Parcit quisque bonis, prodere vult bonos.

Qui bonos viros tradit in manus bonorum, is ser-
vat, non perdit quos prodit. Quanquam suspicor le-
gendum.

Parcit quisque bonis, prodere vult malos.

Ut sit sensus, Qui malos ac nocētes afficit supplicio,
is miseretur bonorum & innocentium, quos ab horum
violentia liberat. Et (*quisq;*) positum est pro (*quisquis*)

*Majorum meritis gloria non datur;**Turpis sæpè datur fama minoribus.*

Laus parentum non tribuitur posteris; ac probra pa-
rentum sæpe obijciunt liberis.

CHILONIS, CARMINE CHORI-

ambicho, ex choriambis tribus & Amphi-
bracho, videtur Sotadicum.

Nolo minor me timeat, despiciatve major.

Sic est moderanda vitæ ratio, ut nec inferiori-
bus sis formidini, quod est tyrannicū, nec superioribus
contemptui, quod est abjectæ fortunæ.

Vive memor mortis, immemor ut sis salutis.

Sic fuge turpia, quasi hodie moriturus; sic cura hone-
sta studiz, quasi semper victurus. Quando hic versus
depravatus est, suspicior ita legendum.

*Vive**Vive**Vive**Trista**In**moer**Tu be**Grata**Ille ju**Fl**sa ju**Dic**Par p**Fi**Non e**Hor**Clam**Ami**Fulch**Cl**parâ**Certa**Sive**Si**fin in**lit ne**Tz**dem**Vita**Eti**Quod**Si*

Vive memor mortis, ut sis memor & salutis. Aut sic.

Vive memor mortis, nè sis immemor & salutis.

Trista cuncta exuperes aut animo, aut amiceo.

*In rebus adversis, aut amici consuetudine pelle
mœrorem, aut animo te sustine.*

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Benefacta tua prædicent alii.

Grata senectus homini, quæ parilis juventæ:

Illæ juvenus gravior, quæ similis senectæ.

*Florida senectus simillima est adolescentiæ, moro-
sa juvenus simillima est senectuti.*

SOLONIS, Carmine Trochaico.

Dico tunc vitam beatam, fata cum peracta sunt.

Nemo beatus, nisi qui feliciter diem oberit.

Par pari jugato conjux ; dissidet, quod impar est.

Firmissima est amicitia quæ inter pares coit.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Honos verus virtutis est præmiû, nõ munus fortunæ.

Clam coarguas propinquum, sed palam laudaveris.

Amicû laudato palam, sed errantem occultè corripe.

Fulchrius multo parari, quàm creari nobilem.

*Clarius est nobilitas quam ipse tuis virtutibus tibi
parâris, quàm quæ ex majorum imaginibus contigit.*

Certa si decreta fors est, quid cavere proderit ?

Sive sunt incerta cuncta, quid timere convenit.

*Si fatum vitari non potest, quid prodest præscisse ?
sin incertum, stultum est timere quod an eventurum
sit nescias.*

THALETIS, versu Pentametro.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

*Quod apud alium puderet facere, ne solus qui-
dem ausis tacere, veluti teipso teste.*

Vita perit, mortis gloria non moritur.

Etiam post mortem vivit gloria benefactorum.

Quod facturus eris, dicere sustuleris.

Sile, si quid est in animo facere, ne quis impediat.

CruX est, si metuas, vincere quod nequeas.

Augeat sibi molestiam, qui timet quod vitari non poreft.

Cum verè objurgas, si inimice juvas.

Præstat verè carpi ab inimico, quàm falsò laudari ab amico.

Nil nimium, satis est, nè sit & hoc nimium.

Nè quid nimis: nam modus omnibus in rebus est optimus.

*Sequuntur Mimi Publiani ab Erasmo
castigati & elucidati.*

ERASM. ROTEROD. LECTORI S. D.

IN hos depravatissimè scriptos reperi commentariolos longè prodigiosiores quàm in Catonem, qui neque cælum neque terram attingerent, & tamen accuratissimè depictos, ceurem sacram: O seculum illud infelix! Sunt plerique Senarii Iambici, sed Latina comœdia libertatem non fugientes: si quod diversum genus inciderit, annotabimus. Caterum, qui scire volet à quàm portentosis mendis hos Mimos vindicaverimus, is conferat cum iis quos ante nostram editionem habebant vulgati codices. Vale Lector & fruire.

Alienum est omne, quicquid optando evenit.

Sensus est, id quod nostro studio paratur, verè nostrum est: quod votis contingit, alienum est: nempe quod fortuna possit accipere.

Ab alio expectes alteri quod feceris.

Qualis fueris in alios, tales alii futuri sunt in te.

Animus

*Anim
Q
lum :
quia
Auxil
Con
contr
Amor
Nol
ris ja
Aut a
Mu
anima
viros
parte
Ad tr
Qui
vel fi
rem.
Ames
Bo
hoc, e
mano
Aspic
Se
præse
Amic
Til
admo
Alien
Ali
liis in
Absen
Me
est : I
Aman
Mult
Egone*

Animus vereri qui scit, scit tuto aggredi.

Qui intelligit periculum, is novit cavere periculum : temeritas autem periculosè rem aggreditur, quia nescit timere.

Auxilia humilia firma, consensus facit.

Concordia fortia facit, etiam quæ sunt imbecilla : contra, discordia maximas opes debilitat.

Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.

Nobis in manu est, non incipere amare, ubi cœperis jam illi servus es, nec potes exeutere cum velis.

Aut amat aut odit mulier, nihil est tertium.

Mulier nimis est vehemens in utramque partem, animal affectibus obnoxium. Quanquam hujusmodi viros etiam non paucos reperias, nimis in utramque partem vehementes.

Ad tristem partem strenua suspicio.

Qui parum sunt felices, magis laborant suspicione, vel sic, suspicio plerumque vergit in partem deteriorem. S trenua hic citam ac propensam significat.

Ames parentem, si æquus est : si aliter, feras.

Bonum parentem ama : difficilem tolera, vel ob hoc, quia pater est. *Æquus* dixit, pro commodo & humano.

Aspicere oportet, quod possis deperdere.

Serva quod nolis perire : oculus autem, hoc est præsentia domini, optimus rei custos.

Amicis vitia si feras facis tua.

Tibi imputabitur quicquid peccat amicus, cum non admoneas.

Aliena homini ingenuo acerba est servitus.

Aliis servire, durum est, si qui liber sit natus, & aliis imperare solitus.

Absentem ledit, cum ebrio qui litigat.

Mens enim ebrii non adest, cum quæ loquendum est : Itaque perinde est ac si non adesset ipse.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Multa enim constituit in animo, quæ nõ præstat postea.

Egone illam? quæ me? quæ illum?

Avarus

Avarus ipse miseria causa est sua.

Nam suâ sponte & volens pauper est.

Amans quid cupiat scit; quid sapiat non videt.

Amiens sine iudicio capit, nec expendit salubre sit
an perniciosum id quod cupie.

Amans quod suspicatur vigilans somniat.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt; & inani spe
sibi blandiuntur.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Tristitia facile sparguntur in vulgus; quæ recta sunt
& honesta, vix creduntur.

Amor extorqueri non potest, elabi potest.

Amor non potest subito vique expelli, sed paula-
tim potest elabi.

Ab amante lachrymis redimas iracundiam.

Amans iratus lachrymis placatur.

Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.

Fucatum & fraudulentum animal est mulier; eâ-
que minimè noxia cum palàm est mala. Indicat nul-
lam esse bonam.

Avare facile capias, ubi non sis idem.

Avarum non potest ferre avarus. Vel facile fallas
avarum, nisi sis idem quod ille est, id est, avarus &
ipse.

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Non est ejusdem, amare & sanæ mentis esse. Perinde
quasi velis cum ratione insanire, quemadmodum ha-
bet Terentius.

Avarus nisi cum moritur, nihil recte facit.

Etenim cum moritur, tum demum permittit alios
suis opibus frui.

Astute dum celatur, se atas indicat.

Senectus celari nō potest. Nisi fortè sic legendū est
Astu crimen celatur, atas indicat. Tempus enim aperit
omnia.

Avarus damno potius quàm sapiens dolet.

Sapiens non cruciatur damnis rerum, sed is qui
magni facit pecuniam.

Avaro

Avaro quid mali optes, nisi ut vivat diu.

Propterea quod miserrimè vivat. Summum igitur malum optat avaro, qui optat diutinam vitam.

Animo dolenti nihil oportet credere.

Quamdiù doles nequid tibiipsi fidas; nihil enim sani suadet dolor: expecta donec residet ægritudo, tum statue quid velis loqui aut facere.

Alienum nobis, nostrum aliis placet.

Sux quemque sortis pœniter. Aliena miratur verbis duntaxat; cæterum si ad rem ventum sit, Pauci velint cum aliis commutare.

Amare juveni fructus est crimen seni.

Amor voluptas est in juvene; scelus in sene, non voluptas.

Anus cum ludit, mortis delicias facit.

Anum vicinam morti non decet lusus: videtur enim mortem delectare velle.

Amoris vulnus, idem qui sanat, facit.

Desiderii vulnus sanat idem, qui facit, si sui copiam facit. Allusit at Telephi fabulam.

Ad pœnitendum properat, cito qui judicat.

Nè statim pronuncies; nam præcipitati iudicii sæpe pœniter.

Amicos res opimæ parant, adversa probant.

Et hoc carmen depravatum est, fortè sic legendum.

Amicum opimæ res parant, tristes probant: Secunda fortuna cõciliat amicos, adversa explorat ficti sint an veri.

Aleator quanto in arte est melior, tanto est nequior.

Hoc est carmen Trochaicum. In malâ re quo magis excellis, tanto sceleratior es: veluti miles quo melior est, hõc vir nequior.

Arcum intentio frangit, animum remissio.

Arcus frangitur, si nimium tendas. Animi vires augentur exercitatione, otio franguntur.

Eis est gratum quod opus est, ultro si offeras.

Beneficium, precibus extortum, magnam gratiæ partem perdidit: quod ultro oblatum est, id bis gratum.

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.

Non debet uti beneficiis aliorum, qui ipse nemini benefacit.

Bonum est, fugienda aspicere alieno in malo.

Idem *Plautus*. *Feliciter sapiet, qui alieno periculo sapit.*

Quid tibi sit fugiendum id discas non tuo malo, sed ex aliorum malis exemplum sumito.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.

Felicius est dare quàm accipere: perdit enim libertatem, quisquis utitur alterius beneficio.

Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.

Nulla fortuna secunda est, quæ non alicujus malo contingat.

Bis cuique mori est, alterius arbitrio mori.

Mortem naturalem æquiore animo ferunt homines, adactum gravius.

Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Ingratis nemo plura committit; quos experimur gratos, in hos majora conferimus.

Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.

Nam & illū adjuvas, & te ejusdè malefacti reum facis.

Bonus animus læsus gravius multò irascitur.

Lenis animus cum incandescit, vehementius comovetur.

Bona mors est homini, vita quæ extinguit mala.

Miseris mors est optanda quoque, ut quæ finem adferat malorum.

Beneficio dando accepit, qui digno dedit.

Hunc versum nominatim citat *Aulius Gellius* inter *Mimos Publianos*.

Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus.

Jucundum est, cum ex animo quis redimatur, non cum extorquetur mulieris obsequium.

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat.

Quis probus est ipse, nunquam alteri peccanti assentitur.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Commemoratio beneficii dati, est reposcentis gratiâ.

Conjunctio animi maxima est cognatio.

Arcti-

Arctius alligat mutua benevolentia, quam affinitas sanguinis: Fortè versiculus hic ità legendus est.

Bene volus animus maxima est cognatio.

Nam & hoc modo carmen constat, & in hâc literâ nempe B. reperiebatur.

Beneficium saepe dare, docere est reddere.

Qui sæpius benè meretur de aliquo, is provocat gratitudinem quâdam pertinaciâ benefaciendi.

Bonitatis verba imitari, major malitia est.

Qui malus est & benè loquitur, is plusquam malus est.

Bona opinio homini tutior pecuniâ est.

Tutius est habere bonam famam, quàm divitias.

Bonum tamen si supprimitur, non exstinguitur.

Veritas & justitia premi possunt ad tempus, sed emergunt postea.

Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.

Qui moderatè utitur victoriâ, bis vincit, primum hostem, deinde animum.

Benignus etiam dandi causam cogitat.

Qui liberalis est, non expectat ut rogetur, sed ultro, querit occasionem largiendi.

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Magis nobis dolet calamitas, cujus ipsi ministravimus occasionem. Veluti si quis hominem evehat ad magistratum à quo postea subvertatur.

Bene dormit, qui non sentit quàm male dormiat.

Cum abest sensus mali, nihil est mali. Veluti si quis alto somno obrutus, non sentiat incommoditatem strati.

Bonorum crimen est officiosus miser.

Si calamitosus est, qui rectè vivit, hoc imputatur virtuti, cui dicunt adversari fortunam. Vel sic; Quum eger necessariis vir probus in dedecus vergit bonorum virorum, qui virtutis non habeant honorem.

Bona fama in tenebris, proprium splendorem obtinet.

Decus rectè factorum non potest obscurari: lucet enim in ipso pectore; si non respondet opinio populi.

Bene cogitata si excidunt, non occidunt.

Quod rectè proposueris, etiamsi ad tempus excidit, animo tamen omnino perit.

Bene perdit nummos, iudici cum dat nocens.

Qui corrumpit iudicem pecunia, cum sit nocens, perdit eam, sed suo bono : proinde bene perdit.

Bonis nocet, quisquis pepererit malis.

Fit injuria bonis, cum impunitas datur malis. Pauciores enim boni futuri sunt, si liceat impunè malos esse.

Bono justitiæ proxima est severitas.

Severitas enim est justitia rigidior & exactior, vergens tamen ad clementiam.

Bonum apud virum citò moritur iracundia.

Apud malos viros ira tardissimè senescit ; apud bonos, citò.

Bona turpitudine est quæ periculum indicat.

Aut sic : *Quæ periculum vindicat.* Satiùs est pudere, quàm pigere : pudor utilis est, per quem arcemur ab his quæ periculosè fecerimus.

Bona comparat præsidia misericordia.

In alios misericors, meretur ut in ipsum faventes sint alii, si quid adversi exciderit.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Vilescit quod consuetum esse cœperit. Bonis rebus nihil debet esse charus. Charum est autem, quod rarum est.

Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

Virtuti enim datur, non homini. Et tuo beneficio bonus in ceteros omnes utitur.

Cruelis in re adversa est objurgatio.

Consolandus est amicus, non objurgandus, in rebus afflictis.

Cavendi nulla est dimittenda occasio.

Nunquam satis caveris. Aliquando nocendi est omit-tenda occasio, cavendi nunquam.

Cui semper dederis, ubi neges, rapere imperas.

Qui adsueverit semper accipere, is putat jam sibi debere quod datur, adeo ut si negâris, paratus sit eripere vi. Hoc ad magnates, peculiaritèr attinet.

Crudelem

Crudelem

A

durio

nem

Cujus

E

optan

Cum

N

bene

senes

Citius

M

caver

Cast

Pu

velit,

quam

Citò i

Ar

ter ut

Consil

Ira

quæ v

Cuius

Or

remed

nimer

Gum

Cu

præm

Conten

Sal

agere.

Comes

Et h

bulato

hiculo

Crudelem medicum intemperans ager facit.

Ægroti intemperantia facit ut medicus cogatur ad duriora remedia descendere, nempe sectionem aut ustionem, & similia.

Cujus mortem amici expectant, vitam oderunt.

Ejus vita fuerit invida oportet, cujus amici mortem optant.

Cum inimico nemo in gratiam citò redit.

Non est statim fidendum inimico. Facile dissolvitur benevolentia, at non sarcitur. Et ira omnium tardissime senescit.

Citius venit periculum quod contemnitur.

Magis nocet periculum his qui negligunt, quam qui cavent.

Casta virum matrona parendo imperat.

Pudica uxor hoc impetrat obsequio suo, ut quicquid velit, faciat maritus, & magis imperat cum obsequitur, quam cum exigit.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Arrogantiam semper sequitur Infamia; & qui insolenter utitur gloriâ, incidit in ignominiam.

Consilio melius vincas quam iracundiâ.

Ira præceps est prudentia sedata. Hâc citius efficies quæ voles, quam violentiâ & ferociâ.

Cuius dolori remedium est patientia.

Omnis dolor lenitur patientiâ. Alia aliis malis sunt remedia, at patientia commune est malorum omnium lenimentum.

Cum vitia profunt, peccat qui recte facit.

Cum expediat esse malos tum nocet esse bonos. Et cum præmium est malefactoris, tum benefactoris poena est.

Contemni est levius quam stultitiâ percuti.

Satius est contemni ob virtutem, quam stultum quid agere.

Comes facundus in viâ pro vehiculo est.

Et hic versus citatur ab Aulo Gellio: jucundus confabulator facit, ut non sentias viæ tedium, perinde ac si vehiculo porteris.

Citò improborum leta in perniciem cadunt.

Non est diuturna malorum felicitas.

Crimen relinquit vita, qui mortem appetit.

Videtur accusare vitam suam qui mortem appetit.

Cui plus licet, quàm par est, plus vult quàm licet.

Hunc versiculum adscripsi ex Gellio; Cui plus permittitur quàm æquum est, is plus sibi sumit quam oportet.

Hoc convenit in tyrannos & uxores.

Damnare est objurgare, cum auxilio est opus.

Cum amicus afflictus eget auxilio, tum objurgare non est officiosum, sed damnare est. Primum eximendus est calamitati, postea objurgandus, quòd suâ culpâ in eam incidit.

Discipulus est prioris posterior dies.

Quotidianâ rerum experientiâ reddimur prudentiores. Diu apprendendum est bellum, ut vincas celerius.

Qui in aggrediendo nimium properant, aliquando tardius conficiunt. Mora in apparando non dispendium est, sed lucrum ad negotium citò conficiendum.

Dixeris maledicta cuncta, quum ingratum hominem dixeris.

Ingratitudo omnia vitia in se complectitur, nullum igitur convitium dici potest contumeliosius. Versus est Trochaicus.

De inimico nè loquare malum si cogites.

Si cogites nocere inimico, cave loquaris malè, cavebit enim ille. Stultum est igitur male dicere: Nam si amicus est, iniquè facis: sin inimicus, minus illi nocebis.

Deliberare utilia, mora tutissima est.

Tutissimum est esse lentas consultationes. Nam præcipitata consilia plerumque sunt inauspicata.

Dolor decrescit, ubi quo crescat, non habet.

Quum malum venerit ad summum, tum necesse est ut fiat remissius.

Dediscere flere Fœminam, est mendacium.

Id est, fœmina nunquam hoc dediscet.

Discordiâ fit charior concordia.

Amantium iræ amoris redinte gratio est.

De-

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

De quo non potes nisi semel statuere, veluti de matrimonio, de sacerdotio, de hoc diu deliberandum est priusquam aggrediaris.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

Ne facile credas accusanti quempiam.

Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Tum optimum est mori, cum adhuc dulce est vivere.

Damnum appellandum est, cum malâ famâ lucrum.

Lucrum cum jacturâ famæ, damnum est, non lucrum.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Frustrâ sunt fortes milites, ni ducis prudentia regantur.

Dies quod donat, timeas; cû raptum venit.

Quod subito contingit, subito solet auferre fortuna.

Fortasse (teneas) legendum, pro (timeas).

Dimissum quod nescitur, non amittitur.

Non est damnum quod non sentis.

Etiâ innocentes cogit mentiri dolor.

In tormentis sæpe mentiuntur & innocentes, adacti cruciatu.

Etiâ peccato rectè præstetur fides.

Adeo servanda est fides, ut etiâ malis in rebus aliquando præstanda sit.

Etiâ celeritas in desiderio mora est.

Cupienti etiâ festinatio videtur mora.

Et vitio alterius sapiens emendat suum.

Ex alienis erratis sapiens colligit, quid sit sibi cavendum,

Et deest & superest miseris cogitatio.

Deest, quia non vident, quo pacto possint mederi malis; & superest, quia intelligunt, quid debuerint cavere, sed sero.

Etiâ oblivisci quod scis interdum expedit.

Quædam hujusmodi sunt, ut sint dediscenda. Legi poterat quod scis, ut sit sensus. Expedit aliquoties meminisse magis, quid præsens tempus & res postulet, quàm tua dignitas.

Ex hominum questu facta fortuna est dea.

Studium lucrifacit, ut fortuna credatur esse Dea, quæ faveat. Aut (ex questu) id est, querimoniis; Nam illi imputant si quid acciderit.

Effugere cupiditatem regnum est vincere.

Vincere avaritiam aut iram, plus est quàm regnum.

Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus.

Opinor ita legendum.

Cui nusquam domus est, sine sepulchro est mortuus.

Id est, exul qui nusquam habet domum, perindè est ut mortuus insepultus, aut cui non est sepulchrum: exilium enim mors est civilis.

Etiam qui faciunt, odio habent injuriam.

Nolunt sibi fieri injuriam, nec ii, qui faciunt aliis.

Eripere telum, non dare irato decet.

Irato non est danda occasio nocendi, sed potiùs adimenda.

Se denegare patriæ, exilium est pati.

Sic enim versiculum hunc mutavimus. Qui latet & non versatur in republicâ, is suâ sponte exul est.

Etiam capillus unus habet umbram suam.

Nihil est tam minatum, quod non possit aliquid.

Eheu, quàm miserum est, fieri metuendo senem.

Miserrimum est consensescere metu mali quod nondum advenerit.

Etiam hosti est æquus qui habet in consilio fidem.

Qui sequitur quod dicat fides, non quod dolus, is etiam hostibus erit æquus.

Excelsis multò facilius casus nocet.

Ex alto cadentibus periculosior est, ac facilior ruina. Ita periculosius de jicimur ex alta fortunâ.

Fidem qui perdit, quo se servet in reliquum?

Qui perdit pecuniam, habet in quod se servet, qui fidem, nihil habet in quod se servet.

Fortuna cum blanditur, capta tum venit.

Insidiatur fortuna, cum blanda est; ita tum maximè habenda est suspecta, cum maxime prospera est.

For-

Fortunan

Diffic

major v

Formosa

Favet

Frustrâ

Qui no

rogare?

Fraus e

Dolu

possis t

Fortuna

Magn

Fatetur

Qui

Felix in

Quot

malo op

Feras, n

Hic v

corrigio

perand

Futura

Sic i

sint pr

Furor f

Et h

provoca

rariùs

Fista ci

Simu

Naturan

Ord

Citò ad

Fidem

Omn

Facilit

Fortunam citius reperias, quàm retineas.

Difficilimum est retinere fortunam, ne mutetur; & major virtus est tueri parta, quàm parare.

Formosa facies, muta commendatio est.

Favetur enim formosis etiam si nihil dicant.

Frustrà rogatur, qui misereri non potest.

Qui non potest mollescere precibus, quid opus est hunc rogare?

Fraus est accipere quod non possis reddere.

Dolus est accipere beneficium à quoquam, cui non possis tantundem reddere.

Fortuna nimium quem favet, stultum facit.

Magnæ felicitatis comites sunt, stultitia & arrogantia.

Fatetur facinus qui iudicium fugit.

Qui detrahat iudiciū, indicat se sibi malè consciū esse.

Felix improbitas, optimorum est calamitas.

Quoties fortuna favet improbis, hoc fit calamitate, & malo optimorum.

Feras, non culpes, quod vitari non potest.

Hic versus nominatim citatur à Gellio. Quod mutari corrigique non potest, id tacitè ferendum est, non vituperandum.

Futura pugnant ut se superari sinant.

Sic instant futura mala, ut tamen vinci vitarique possint prudentiâ.

Furor fit læsa sapiens patientia.

Et hoc carmen citatur à Gellio. Lenes cum sæpius provocantur, tandem irritati gravius irascuntur; quia rariùs & serius commoventur.

Ficta citò ad naturam redierint suam.

Simulata non diu durant. Et juxta Flaccum,

Naturam expellas furcâ tamen usque recurret.

Ordo carminis inversus est.

Citò ad naturam ficta redierint suam.

Fidem qui perdit, nil potest ultra perdere.

Omnia perdidit, qui fidem perdidit.

Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.

Facile

Facile adducitur ad vitia, qui facilis est animo, ut *Mitio* ille *Tereñtianus*, qui ob facilitatem sexagenarius novus factus est maritus.

Fides ut anima, nude abiit, nunquam eò rediit.

Ut vita semel amissa, nunquam revertitur; sic nec fides, juxta illud, *Qui semel scurra, nunquam bonus pater Familias.*

Fidem nemo unquam perdit; nisi qui non habet.

Pecuniam non perdit nisi qui habuit. At fidem is dicitur perdidisse, qui non habuit, id est, qui perfidus fuit.

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Nullum malum venit ſine incurſu alterius mali.

Fulmen eſt ubi cum poteſtate habitat iracundia.

Verſus eſt *Trochaicus*: potens cum irascitur, fulminat, non irascitur.

Fruſtra cum ad ſenectam ventum eſt, repetes adoleſcentiam.

Et hic *Trochaicus* eſt: non licet rejuveneſcere.

Proinde ſeni tractanda ſunt ſenilia.

Faluſum maledictum, malevolum mendacium eſt.

Qui convitiatur & mentitur, iſ malitioſè mentitur.

Fœmina naturam regere, deſperare eſt omnium.

Omnes deſperant ſe poſſe regere mulieris ingenium.

Fer difficilia, ut facilia levius ſeras.

Exerce te rebus difficilioribus, ut alia facilius ſeras.

Fortuna nulli plùs quàm conſilium valet.

Conſilium plùs efficit quàm felicitas.

Fortuna vitrea eſt, qua cùm ſplendit, frangitur

Vitrum cùm maximè lucet, tum facillimè frangitur.

Ita ſplendidiffima fortuna minimè durabilis eſt.

Feras quod ledit, ut quod prodeſt, perſeras.

Ut potiùs commodo, ſeras incommodum.

Facit gratum fortuna, quam nemo videt.

Fortuna facit invidioſum, niſi lateat, Ergo diſſimulanda eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hunc verſum addidi ex *Gellio*. Eſſe frugalem, rumor quidem bonus eſt, ſed infelix & parum vulgo laudatus,

qui

eui pr
pro pe
datur
ſinus
neſto
Grave
Pot
untur
non ſ
veluti
quem
Gravi
Vir
ſi viſt
Gravi
Ma
Gravi
Vir
Grave
Ma
rei pe
Gravi
No
Gravi
Affe
pecto
Gravi
Con
bus h
verin
Grave
Ve
prodi
Heu q
Fan
cam t
Hon

eui profusio magis placet, Nisi mavis miseriam accipere pro penuriâ five inopiâ. Nam tum erit sensus : qui laudatur frugalis, is non laudatur. Tertius, sensus argutissimus est : frugalitas est Parsimonie vitium, sed subhonesto laudatitroque nomine.

Grave præjudicium est, quod iudicium non habet.

Post præjudiciâ sequuntur iudicia, in quibus executuntur præjudicia. At grave est illud præjudicium, quod non sequitur aliud iudicium, sed ipsum iudicii hoc est : veluti si princeps præ se ferat animum inimicum in quempiam, nullus est iudex qui secus ausit iudicare.

Gravissima est probi hominis iracundia.

Vir bonus ut tardior est ad iram, ita gravius irascitur si victa sit illius bonitas.

Gravis animi poena est, quem post factum poenitet.

Magnam poenam dedit quem poenitet facti.

Gravis animus dubiam non habet sententiam.

Vir constans certa habet consilia.

Grave est malum omne, quod sub aspectu latet.

Malum illud est immedicabile, quod prætextu bonæ rei personatum est. Nam hic aspectum vocat personam.

Gravius nocet, quodcunque inexpertum accidit.

Nova mala gravius dolent.

Gravior inimicus, qui latet sub pectore.

Affectus vitiosus maxime nocet homini : at is latet sub pectore, nec potest excuti.

Gravissimum est imperium consuetudinis.

Consuetudo planè tyrannidem quandam obtinet in rebus humanis, adeò ut stultissima quæque, si semel inoleverint, revelli non possint.

Grave crimen, etiam cum dictum est leviter nocet.

Veluti si quis apud Anglos, vel joco vocet aliquem proditorem, non caret periculo, ob odium criminis.

Heu quem difficile est gloriæ custodia.

Fama honesta facillimè contaminatur, & difficilius est eam tueri, quam parare.

Homo extra corpus est suum, cum irascitur.

Non

Non est apud se, quisquis irascitur, Responder illi superiori, Absente loquitur qui cum irato litigat.

Heu quàm est timendus, quicunque mori tutum putat ?

Qui mortem contemnit, is vehementer est timendus ; propterea quod alienæ vitæ dominus est, quisquis suæ contempor est.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Intelligit enim sibi posse accidere, ut sit opus auxilio. Versus est Trochaicus.

Honestæ est turpitudine pro bonâ causâ mori.

Gloriosa est infamia, vitam impendere justitiæ. Et hic Trochaicus est.

Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.

Et hic Trochaicus est. Qui, cum feliciter agit, aliis subvenit, huic alii subveniunt in rebus adversis.

Heu quàm miserum est lædi ab illo de quo non possis queri !

Et hic Trochaicus est. Durum est lædi vel ab amico, vel à potente ; quod queri de altero non est honestum, de altero non est tutum.

Hominem experiri multa, paupertas jubet.

Paupertas ingeniosa est, & artium reperiit : Et ingenium mala sæpè movent, juxta Nasonem.

Heu dolor quàm miser est, qui in tormento vocem non habet !

Et hic Trochaicus est. In tormentis verum exquiritur, ac quidam ità torquentur, ut non ausint verum dicere scientes quid velit taceri, qui torquet.

Heu quàm pœnitenda incurrunt homines vivendo diu !

In longâ vitâ multa accidunt quæ nolis. Hic quoque Trochaicus est.

Habet suum venenum blanda oratio.

Insidiosa est blandiloquentia & mellitum venenum.

Homo toties moritur, quoties amittit suos.

Orbitas mors quædam est.

Homo semper in sese aliud fert, in alterum aliud cogitat.

Hic est Iambicus Tetrameter. Nemo non est dissimulatur.

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Tan-

Tantum.

Homo

Non

Honestæ

Homo

tempus

Homo

Vita

quando

Heredes

Qu

ferre q

Si le

bus tu

tu a re

Heredes

Hic

risus p

am si f

Habent

Vul

Inferio

Qu

Inimic

Juc

Primu

ultion

Id aga

Od

oderio

Invit

Qu

magis

Ingen

Se

igitur

Tantundem ferè valet honesta fama, quantum patrimonium.

Homo nescit, si dolore fortunam invenit.

Non sentitur dolor, quo paratur aliquid commodi.

Honestè servit, qui succumbit tempori.

Honestum est servire tempori, & cedere fortunæ ad tempus.

Homo vitâ commodatus, non donatus est.

Vita datur ad tempus, ut qui dedit, exigat suo jure quandocunque velit.

Hæredem scire, utilius est quam querere.

Quidam codices habent, *ferre, pro scire.* Satius est ferre qualemcunque hæredem, quàm nullum habere.

Si legas scire, sensus est, Præstat habere liberos, quibus tua relinquas, quàm circumspicere alienos, quibus tua relinquas.

Hæredis fletus sub personâ risus est.

Hic quoque versus citatur à Gellio. Fletus hæredis est, risus personatus, id est, dissimulatus: gaudet enim etiam si flet.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Vulgus malè sentit de muliere sæpius nupta.

Inferior horret, quicquid peccat superior.

Quod Principes peccant, id recidit in malum plebis.

Inimicum ulcisci, vitam accipere est alteram.

Jucundissima res est vindicta, & velut altera vita. Primum vitam tuetur suam, deinde capit voluptatem ex ultione.

Id agas, ne quis tuo te merito oderit.

Odium effugere non possumus, ne quis nos meritò oderit, id cavere possumus.

In vitum cum retineas exire incitas.

Qui non cupit manere, hunc quo magis retines, hoc magis cupit abire.

Ingenuitatem ladis, cum indignum rogas.

Servile est, supplicem esse homini indigno: Læditur igitur ingenuitas.

In nullum avarus bonus est, in se pessimus.

Nulli benefacit avarus, se verò etiam discruciat custodia rerum suarum.

Inopi beneficium bis dat qui dat celeritèr.

Bis gratum est beneficium, quod statim promptèque datur egenti.

Instructa inopia est in divitiis cupiditas.

Cupere, cum abundes, inopia quædam est, non expedita, sed instructa & onusta; quasi dicas, dives inopia.

Invitat culpam, qui peccatum præterit.

Qui dissimulat peccatum, is invitat ut iterum peccetur.

Jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.

Nihil tam dulce, quod non pariat satietatem, nisi varietate conditur.

Ingenuitas non recipit contumeliam.

Generosi & ingenui animi est negligere contumeliam.

Aut sic; Generosus animus impatiens est contumeliæ.

Impunè peccat in eum, qui peccat rarior.

Fortè sic legendum est, impunè peccat, cum quis peccat rarior: Aut, impunè peccat, cum quis peccat rarius.

Ingratus unus miseris omnibus nocet.

Unius hominis ingratitudo facit, ut nec gratis succurratur, cum egeant.

In miserâ vitâ nulla contumelia est.

Hoc carmen variè reperi depravatum: & haud scio an rectè divinârim: Non videtur contumelia, quam facias in hominem malum, & infelicem. Nisi sic mavis, in vitia miseri contumelia est dicere: id est, contumeliæ genus est insectari vitia hominis miseri, qui magis eget consolatione.

Inopia parva desunt, avaritiæ omnia.

Seneca citat hujusmodi Publici carmen.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Quamquam hic quoque versus constabit si legas, inopiæ desunt parva, sive pauca: quod ego malum. Multa desiderat pauper ad vitæ usum, sed avarus magis eget, qui nec id habet quod habet.

Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.

Et

Et hic
confidas
ludere.

Invidian

Fortu

In amore

Eade

Ama

Invidia

Invid

ram, ho

Iratum

Ita si

quisqui

imò len

Injuriar

Vindi

Iracund

Troc

Alexan

In mali

Et hi

sperem

In vino

Qui

ultion

Inimic

Sapie

milem

In calo

Mise

secun

Iudex

Cum

oport

Ignosc

Et hic citatur à Gellio. Sic ama tanquam osurus; Ità confidas amico, ut si fiat inimicus, non multum possit ledere.

Invidiam ferre, aut fortis, aut felix potest.

Fortunati negligunt invidiam, vir fortis contemnit.

In amore mendax semper iracundia.

Eadem est sententia, quam ante dixit.

Amans iratus multa mentitur sibi.

Invidia tacite, sed minute irascitur.

Invidus habet iram suam, sed dissimulatam, & minutam, hoc est, de re nihili.

Iratum breviter vites, inimicum diu.

Ita statim subsidit, odium diuturnum est. Odit autem quisquis est inimicus. Ab hoc igitur diu cavendum est, imò semper. Hoc ipsum admonet sapiens Hebræus.

Ab hoste reconciliato cavendum.

Injuriarum remedium est oblivio.

Vindicta non medetur injuriis tibi factis, sed oblivio.

Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.

Trochaicus est. Fortissimi est iram suam vincere. Hoc Alexander ille magnus orbis dominator non potuit.

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet.

Et hic Trochaicus. Bona conscientia facit, ut in malis speremus superos auxiliaturos.

In vindicando criminoſa est celeritas.

Quidam habet, in judicando. Nè sis præceps vel ad ultionem, vel ad judicandum.

Inimicum quamvis humilem, docti est metuere.

Sapientis est, non contemnere hostem, quantumvis humilem: potest enim per occasionem nocere.

In calamitosos risus etiam injuria est.

Miseri risu etiam offenduntur. Et quibus res sunt minus secundæ ad suspicionem mali rapiunt etiam casu dicta.

Judex damnatur, tunc nocens absolvitur.

Cum absolvitur nocens, tunc judex non innocens fit oportet.

Ignoscere humanam, ubi pudet, cui ignoscitur.

Non

Non agnoscendum est, nisi poenitet facti.

In rebus dubiis plurima est audacia.

Fortè legendum est plurimum vel plurimi. Multum valet audacia, cum res est dubia, hoc est, periculosa.

Illo nocens se damnat, quo peccat, die.

Quisquis admittit scelus, illico sibi damnatus est, iudice conscientia, etiam si iudex nemo pronunciet.

Ita crede amico, nè sit inimico locus.

Idem dixit antea : *Ita amicum habeas, &c.*

Iratus etiam facinus consilium putat.

Qui irascitur, etiam scelus putat iudicio rectèq; fieri.

Aut, iratus lædi se putat ab eo, qui bene consulit.

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.

Hoc addidi ex Gellio. Qui semel expertus, iterum exponit se periculo, imprudenter accusat fortunam. Est autem & hic Trochaicus Tetrameter.

Loco ignominia est apud indignum dignitas.

Honor commissus indigno, non honestat eum, sed magis dedecorat.

Laus ubi nova oritur, etiam vetus admittitur.

Si iterum rectè facies, efficies, ut superiori de re famæ fidem habeant homines.

Læso doloris remedium inimici dolor.

Suum malum minus sentit, qui potest ulcisci.

Levis est fortuna : citò reposcit quæ dedit.

Fortuna inconstans statim repetit & aufert, si quid dedit.

Lex universa est, quæ jubet nasci & mori.

Necessitas nascendi & moriendi, neminem non complectitur.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest.

Unius lucrum damnum est alterius. At non item in rebus animi.

Lascivia & laus nunquam habent concordiam.

Intemperantia semper obnoxia est infamiae.

Legem nocens veretur, fortunam innocens.

Innocens etiam non veretur leges, ut nocens; tamen timet

met for
Luxuri
Hun
protul
multu
Malign
Ing
donen
Multis
Om
Mora
Mo
pente
Mala
Inn
rat jud
judicis
Mori e
Ille
jucun
Qu
Miseru
Dur
multo
Miserr
Feli
is miser
Malus
Qui
Malus,
Dis
Metus
Tim
in peri
Mori n
Aliq
posint

met fortunam, quæ nonnunquam opprimit innocentem.
Luxuria defunt multa, avaritia omnia.

Hunc versum citat Seneca in Controversiis. Multis protulor, avarus eger omnibus: illi multis est opus, qui multum absumit; huic nihil est satis, cum sit insatiabilis.
Malignos fieri maxime ingrati docent.

Ingratificiunt, ut qui benigni fuerint, contractius donent. Hos enim *malignos* vocat, id est parcos.

Multis minatur, qui uni facit injuriam.

Omnes expectant injuriam ab eo, qui uni fecerit.

Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.

Molesta est mora in omni re, tamen ea nos reddit sapientes, nè quid agamus temerè aut inconsultò.

Mala causa est, quæ requirit misericordiam.

Innocentia non eget misericordiâ, sed æquum desiderat judicem. At cum fiducia rei tota est in misericordiâ judicis, pessimam habet causam.

Mori est felix, antequam mortem invocet.

Ille feliciter moritur, qui tum moritur, dum adhuc jucunda est vita, ac nondum hujus tædio mortem optat.

Quidam codices pro *feliciter*, habent *feliciter*.

Miserum est tacere cogi, quod cupias loqui.

Durum est, cum non licet loqui quod velis: nam illic multò minùs licebit facere quæ velis, si loqui non licet.

Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.

Felicitas incitat inimicitias: ergo cui nullus invidet, is miserrimus sit oportet.

Malus est vocandus qui suâ causâ est bonus.

Qui benè facit commodi sui causâ, is malè facit.

Malus, ubi bonum se simulat, tunc est pessimus.

Dis simulata malicia pessima est.

Metus cum venit, rarum habet somnus locum.

Timor abigit somnum. Aut, Non est dormitandum in periculo.

Mori necesse est, sed non quoties volueris.

Aliquando optant mortem homines, cum mori non possint. At semel duntaxat moriendum, nam à morte non

datur reviviscere. Hoc dictum adversus eos, qui quoties accidit aliquid in vitâ molesti, mortem optant, quâ si liceat reviviscere.

Malè geritur, quicquid geritur fortune fide.

Quod à fortuna pender, id parum est firmum.

Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi.

Olim solebant inferias exhibere mortuis; hoc perit vivis, & nihil accipit mortuus. Trochaicus est.

Minor est quam servus, dominus qui servos timet.

Infra servos est qui servos suos timet, nempe malè sibi.

Magis heres fidus nascitur quam scribitur. (consciis.

Filius nascitur hæres; hæredipeta scribitur. Hoc adversus illos, qui fraudatis iis quos natura conjunxit, offensam aliquam res suas ad alienos transferunt.

Mali in consilio feminae vincunt viros.

In rebus malis plûs sapiunt feminae quam viri.

Mala est voluptas, alienis assuescere.

Dulcis cibus alienus, sed foeda voluptas est assuescere alienis.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Trochaicus est, difficile est servare quod expetunt multi; veluti, pecuniam, aut formosam uxorem.

Mala est medicina, ubi aliquid natura perit.

Medicina quæ lædit naturam, dura est; veluti quæ membrum auferet.

Mala natura nunquam doctrinâ indigent.

Ad mala vel citra doctrinâ sumus idonei, virtus disci-
Miseriam nescire, est sine periculo vivere. (tur,

Qui sine periculo vivit, is feliciter vivit, vita tuta, quamvis humilis, felicissima est.

Male vivunt, qui semper visuros putant.

Semper enim prorogant in crastinum, si quid est voluptatis aut bonæ rei.

Maledictum interpretando facies acrius.

Quidam excusant convitium interpretatione, atque ita magis irritant.

Malè secum agit ager medicum qui heredem facit.

Invi-

Invitat enira ut occidat.

Minus decipitur, cui negatur celeriter.

Minus enim diu sperat, & frustratur levius.

Mutat se bonitas, quam irritat injuria.

Boni fiunt mali si provoccs.

Mulier cum sola cogitat, male cogitat.

Mulier apud se cogitabunda, aliquid mali volvit in animo: pudor enim cohibet eum sexum, qui abest in solitudine.

Malefacere qui vult, nusquam non causam invenit.

Malis nusquam deest occasio maleficiendi.

Malevolus semper suâ naturâ vescitur.

Etiam si deest præmium maleficii, tamen malevolus fruitur suâ malitiâ, & vel gratis malus est.

Multos timere debet, quem multi timent.

Quem multi timent, hunc pauci amant. Is igitur vicissim timeat oportet, à quibus timetur.

Malè imperando summum imperium amittitur.

Summum imperium est bene imperare: id amittitur malè imperando. Aut, Nullum imperium tam potens, quod non amittitur, si tyrannicè imperes.

Mulier quæ nubit multis, multis non placet.

Malè audiunt vulgò, quæ sæpius mutant maritum: Aut infelices sunt, aut incontinentes, aut inconstantes, aut morosæ. Quæcunque enim nubit marito secundo, priori displicuit à quo divertit.

Malum consilium est, quo mutari non potest.

Nunquam te involvas hujusmodi nodo, ut explicare te non possis. Hunc versum adjecimus ex Aulo Gellio.

Nihil agere, semper infelici est optimum.

Qui infortunatus est in rebus gerendis, huic optimum est in otio vivere.

Nihil peccent oculi, si animus aculis imperet.

Oculos incusamus, quasi ministrent occasionem malarum cupiditatum: At animus in culpâ est, qui oculis non imperat.

Nihil proprium ducas quod mutari possit.

Nihil existimes verè tuum ac perpetuum, quod possit auferri.

Non cito ruinâ perit vir, qui ruinam timet.

Fortasse sic legendum, ut sit Trochaicus.

Non cito perit ruinâ, qui ruinam prætimet: id est, non facile opprimitur incommodo, qui præcavet incommodum; & non facile opprimitur periculo, qui periculum observat.

Nescis quid optes aut quid fugias, ita ludit dies.

Ianibicus est Tetrameter. Ita ludit tempus & fortunæ vicissitudo, ut sæpè, quæ putâris optima, sentias maximè nocere, & e contrâ.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Et hic citatur à Gellio. Audendum est aliquo pacto, si cupias effugere periculum. Nam qui timet omnia, nunquam sese explicabit.

Nulla tam bona est fortuna, de qua nihil possis queri.

Trochaicus est. Felicitati semper aliquid adjunctum est incommodi.

Nusquam melius morimur homines quàm ubi libenter vivimus.

Ibi mori optimum ubi jucundè vivimus. Trochaicus est.

Negandi causa avaro nusquam deficit.

Qui non dat libenter, semper aliquam invenit causam cur non det.

Nimium altercando veritas amittitur.

Moderata disceptatione veritas excutitur, ac immoderatâ perditur. Id quod prorsus accidit sophisticis quibusdâ ac rixosis disputatoribus. Hic versus à Gellio citatur.

Quotidie damnatur, qui semper timet.

Qui sibi conscius, semper timet supplicium, is quotidie damnatur.

Quotidie est deterior posterior dies.

Semper ætas vergit in pejus: hoc est, mores hominum indies magis ac magis degenerant.

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam.

Trochaicus est. Stultum est sic odisse peccatum, ut ipse pec-

pecc
adul
Pars
Qu
Qu
Stul
V
Timi
Su
nom
Vete
Et
catu
Tam
H
non
æqu
O vi
Et
Feli
tædi

N

pecta
dam
lior
more
non
quem
nore,

pecces: veluti si quis ob impudicā uxorem veneno tollat adulterum, & sic puniat adulteriū, ut ipse fiet veneficus.

Pars beneficii est, quod petitur, bene si neges.

Quidam ita moleste dant, ut gratiam amittant beneficii.

Quidam adeo commodè negant, ut videantur dedisse.

Stultum est timere, quod vitari non potest.

Veluti mortem, aut aliud fatale incommodum.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus

Suis quisque vitiis blanditur, eaque extenuat mutatis nominibus.

Veterem ferendo injuriam, invitas novam.

Et hic citatur ab Aulo Gellio. Si finas impunitum peccatum, facis ut iterum libeat peccare.

Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Hunc senarium citat Seneca in Controversiis. Avarus non magis utitur suis quàm alienis; utrisque igitur ex æquo caret.

O vita misero longa, felici brevis!

Et hunc refert Seneca. Infelices laborant vitæ tædio. Felicibus mors ante diem videtur accidere, quòd vitæ tædium non sentiant.

RODOLPHUS AGRICOLA

Johanni Agricola suo fratri S.D.

Nihil habeo, mi frater, quod vel ego ap-
tius tibi pro nostrâ necessitudine, ut
qui frater sim tuus, offerre possim: vel
tu potius pro tuâ ætate, ut qui prima
juventæ spatia ingrederis, ex me ex-
pectare debes, quam ut undecunque possim, ea tra-
dam tibi, quibus & eruditione ornatior, & vitâ me-
lior evadas. Idque dignum studiis meis, dignum a-
more nostro arbitror munus, ea parare tibi, quorum usus
non tempore intercidat, non casibus obnoxius sit: sed
quemadmodum natura perpetuo nos devinxit pig-
nore, ita illa quoque, quæ à me accipis, solida perinde

sint perpetuūq; tibi ad jumento futura. Quod si pulchre apud Poetam ille monuisse filium videtur, qui inquit, *Disce puer virtutē ex me, verumq; laborē, Fortunam ex aliis.*

Et ille quidem, cujus omnis conatus pendebat ex fortunā, omnis ad fortunā labor dirigebatur: non immeritō virtutis ego tibi hortamenta colligā qui vitam haftenus eis impendi studiis, quæ verā certissimāque ad virtutem ducunt viā; quæque in rebus humanis quid expetendū sit, quid fugiendum, quid rectē secusq; fiat, veluti in speculo, conspiciendum nobis, considerandūq; proponunt. Cum sint autem permulta, quæ ad vitæ pertineant institutionem, Græcis, Latinisque literis conscripta: egregia imprimis & admirabilis Hocratis ad Demonicum Parænelis mihi videtur. Ea enim suavitas est dicendi, is ornatus, & (ut itā dicam) sculptura orationis, tanta præterea majestas, utilitas, decor præceptorū, ut si quemadmodum pugiles meditados quosdam nodos nexūsq; habent, quibus in certamine subitō, vel non cogitantes etiam utantur: itā nos quoq; oporteat certa quædam & ad manum deposita vitæ habere præcepta, quæ omnes nostras, velut ad filum dirigant actiones, quorūq; tenax infixā mentibus nostris memoria, recti nos limitem egredi ubique vetet; hic libellus aptus vel maximē ad hanc rem atq; accommodatus mihi videatur. Eum itaq; in Latinum sermonem ē Græco converti rem scrupulosū conatus, ut numeros quoque, quorum ille fuit observantissimus, & schemata, vel (ut nos dicimus) exornatiores orationes, quoad possē, imitarer: Per similitē enim cadentia & deficientia, & æquata, & contrā posita, & reliquos id genus ornatus, voluitur oratio. Quorum ut studiosus, præcipuē Gorgias Leontinus præceptor ipsius, aliq; ætatis illius sophistæ fuerint: itā diligentior ipse, ut secuti ipsum, non affectari viderentur. Hunc ego legendum tibi etiam atq; etiam, & ad verbum quoq; ediscendum censeo, semperq; velut ante oculos tanquam regulam quandam, vitæque præscriptum habendū. Itā fiet, ut non solum instruat os tuum, verūm animū quoq; emendet. Quemadmodū enim

ad

ad doctrinam præcipuum est, intelligere quæ legas : ita
ad virtutem maximum, facere quæ intelligas.

ISOCRATIS AD DEMONICUM

Parænesis, per *Rodolphum Agricola* à Græco
in *Latinum Sermone* traducta.

IN Multis, Demonice, rebus multum invenimus di-
stantes bonorum mentes, atque malorum cogitatio-
nes; multò verò maximum accepere discrimen circa
mutuam consuetudinem vitæ. Hi enim præsentis solum
amicos venerantur, alii eos quoque qui longè absunt
benevolentiam prosequuntur. At malorum quidem ami-
citas tempus exiguum dissolvit, ac bonorum nè omnis
quidem ævi tractus extinguit. Quum putem igitur eos,
qui gloriam expetunt, quique suos eruditioni conatus de-
stinant, bonos & nequaquam malos decere sectari, hanc
orationem dono tibi misi, indicium erga te benevolentiam,
signumq; cum Hipponico familiaritatis. Decet enim li-
beros, quemadmodum facultatum, ita amicitiam quoque
paternam hereditatem suscipere. Video autem & occasio-
nem nobis convenientem, & præsentis nos opportunitatem
temporis adjuvantem. Tu enim erudiri cupis, ego erudire
alios adnitor. Tu sapientiam studio adhuc teneris, ego de-
ditos illi restam viam deduco. Quicumq; autem adhortato-
rias ad amicos suos orationes conscribunt, pulchrum illi
quidem opus assumunt, non tamen circa id quod est in
philosophiam præstantissimum laborant. Qui verò adoles-
centibus præmonstrant, non ea quibus vehementiam in
dicendo consequantur, sed quo pacto vitam moribusque
industrii fiant, tantò magis quam illi audientibus pro-
sunt, quantum interest, quod illi ad sola ipsos verba con-
formant, hi verò ipsorum quoq; facta emendant. Quam-
obrem nos non exhortationem tibi parantes, sed institu-
tionem tibi scribentes, pergemus nostri te consilii partici-
pem facere, quas res oporteat adolescentes desiderare, &

quæ rursus opera vitare, qualibus item hominibus se con-
jungere, & quo modo suam ipsorū vitā instituere. Qui-
cunq; enim vitæ cursum hoc itinere fecerunt, hi soli ad
ipsam virtutem ingenuè adire poterunt, quā non res ho-
nestior, non constantior est ulla: Pulchritudo enim vel
valetudine perit, vel tempore flaccescit. Divitiarū vitio-
rum sunt potius quā integritatis ministræ: facultatem
nempe desidii præbentes, & ad voluptatem juvenes in-
citantes. Robur prudentiæ conjunctum profuit, sine ullā
vero sapius eum, qui id habet, offendit, & corpora qui-
dem eorum qui se exercent, adornat: industriam vero
mentis obscurat. Virtutis autem possessio quorum bonā
fide mentibus ipsa coaluerit, sola consenescit, divitiis,
potior, utiliorque generis splendore; quæque fieri nequi-
unt ab aliis, illa suis viribus suadens, & multitudini me-
tuenda constantè expectant, desidiam dedecus, laborem
laudem arbitrat. Hoc cognitu per facile est ex gloriā
certaminum Herculis, operūq; à Theseo gestorum, qui-
bus morum præstantia tantum laudis insigne operibus
adjecit, ut omnis temporum posteritas rebus, quas gessie-
runt, offundere nequierit oblivionem. Sed & tu quoque
memor patris tui vivendi secta, nonne habebis pulchrum
& domesticum eorum, quæ à me tibi dicentur exemplū?
Neque enim parvi virtutem faciens, neque socordia dedi-
tus egit ætatem: sed corpus laboribus exercebat, ani-
mo periculæ subibat, neq; extra modum divitias expete-
bat, sed præsentibus quidem siuebatur bonis veluti mor-
talis, gerebatq; curam futurorum velut immortalis. Ne-
que vero contemptè vitam instituerat, sed elegans erat
& magnificus, simulque expositis amicis Impensius lau-
dabat officio ipsum prosequentes, quā generis sibi
necessitudine devinctos. Persuadebat enim multo ad
amicitiam efficaciorē esse naturam lege, mores genere,
electionem necessitate. Tempus in præsentia nos defi-
ceret, si omnes illius actiones enumerare pergamus, ex-
actèque de illis nobis alio erit loco differendum. Nunc
signum quoddam Hipponici susceperimus natura, ad quem
velut

velut
res illi
terna
ma qu
indul
contr
rare,
Fieri
nisi m
Corpe
nibus
tibi e
deari
homi

PR
ve
opūm
Nu
sic en
perar
Ta
voles
Fi
quæ s
leran
Ne
dens:
Qu
Fa
enim
mis a
istis e
Nequ
alios
De
di, vo

velut exemplar, vitam formes oportet, legemq; tibi, mores illius putes, & imitatoreni te æmulumq; virtutis paternæ præbeas. Turpe namq; fuerit, pictores pulcherri-
ma quæq; exprimere animantium, & liberos non imitari
industriam parentû, existimēs autem nullū ita pugilem
contra adversarios suos, decere meditari, sicut te conside-
rare, quo pacto cum patris tui ratione vivendi decertes.
Fieri autē non potest, ut animū quisquam taliter formet,
nisi multis ante honestisque præceptis fuerit expletus.
Corpora namque moderatis laboribus, animus vero actio-
nibus honestis roborantur. Experiat igitur breviter ea
tibi exhibere, quibus observandis in vitâ plurimum vi-
dearis virtutibus additurus, & gloriam cunctos apud
homines consequuturus.

Primum quidem piē divina colas, non solum sacrificans
verum etiam quod iuraris præstans. Illud enim affluentia
opum est signum, hoc morum probitatis indicium.

Numen venerare semper quidem, præsertim quod civitas:
sic enim simul videberis sacra Deo facere, legibusque obtem-
perare.

Talem te exhibeas erga parentes, quales exhibere se tibi
voles ex te progenitos.

Firma te exercitationibus corporis, non iis quæ robori, sed
quæ sanitati conducunt. Id assequeris, si desinens laborare, to-
lerando adhuc labori sufficies.

Neque in risum proclivis esse velis, neque in verba confi-
dens: illud enim stulti est, istud furentis.

Quæ factu turpia sunt, ne dictu quidem putes honesta.

Fac assuescas non tristis esse, sed cogitabundus: propter illud
enim ferox, propter hoc providus esse credēris. Putes impri-
mis decere te modestiam, pudorem, iustitiam, temperantiam;
istis enim omnibus contineri probitas adolescentium videtur.
Neque latiturum te, si turpe quippiam feceris speres: ut enim
alios celes, te ipsum tamen conscium habebis.

Deum time, parentes honora, amicos reverere, legibus obe-
di, voluptates sectare gloria iunctas: Cōlectatione enim cum
honestate

honestate nihil est melius, sine illâ verò nihil est peius.

Obtrectationis devites, tametsi fuerint falsa: vulgus enim veritatem ignorat, opinionemque potius spectat.

Sic facito cuncta, velut neminem celaturus: tametsi enim parumper occultes, postea tamen detegeris.

Plurimum tibi opinionis adjunges, si appareat ea te non facere, quæ, si fuerint ab aliis facta, reprehendas.

Si cupidè didiceris, multa quoque disces. Quorum habes doctrinam, eâ meditationibus custodias; at quæ nescis, ea præceptis adjuuge doctrina. Æque namque turpe est, eum, qui utilem audit orationem, non addicere, & cui datur ab amicis munus aliquod, non recipere.

Vitæ etiam studio percipienda eruditionis impende: sic enim difficulter ab aliis inventa facile tibi percipere continget. Puta multitudinem præceptionum multis opibus esse potior: ista enim celeriter dilabuntur, illa in omne permanent tempus. Sola enim rerum omnium immortalis est sapientia.

Ne pigeat longum facere iter ad eos, qui conducibile aliquid docere profitentur. Turpe namque fuerit mercatores tanta transire maria, quo cumulationes suas opes efficiant: adolescentes verò nè terrâ quidem sustinere proficisci aliquo quatenus meliorem suam faciant mentem.

Moribus fac ut sis comis, verbis autem affabilis: est autem comitatis, benignè obvios appellare; affabilitatis, familiariter cum ipsis verba communicare. Benignum te præbens cunctis: optimis autem utaris: Sic & illis inimicus non eris, & istis amicus fies.

Neque crebrò convenias eosdem; neque diù cum eis agas de eisdem: S A T I E T A S enim omnium.

Exerce spontaneis teipsum laboribus, ut adactos quoque perferre queas.

A quibus turpe est animum vinci, eorum omnium temperantiam exerce, lucri, iræ, voluptatis, doloris.

Id autem continget, si lucrum putaveris id, quo gloriam augeas, non quo divitiis addas. In irâ si talis sis adversus peccantes, qualis delinquenti tibi esse alios velles: in jucundis

si,

si turpe putaveris servis te tuis imperare, voluptatibus verò servire; in adversis, si alienas respicias calamitates, tibi quod homo sis, in memoriam subinde reducas.

Verborum magis quam pecuniarum deposita tueri: decet namque viros jurejurando se fideliores præstare.

Consentaneum puta, perinde in aliis non credere, quemadmodum fidem bonis habere.

Quæ nolis efferi, nemini dixeris: nisi tantundem expediat taceri, & tibi dicenti, & illis qui audierint.

Jusjurandum adactum propter duas accipito causas, vel ut te ipsum turpi crimine exolvam, vel ut amicos tuos in magnis periculis serves: Pecuniarum autem gratiâ nullum numen juraveris. Videberis enim aliis pejerare, aliis pecuniarum cupidus esse.

Nullum fac amicum, nisi exploraveris aptè quo pacto prioribus sit usus amicis. Spera namque ipsum erga te futurum talem, qualis & erga illos fuit.

Tardè fias amicus, factus autem da operam ut permanens, Tantundem enim dedecoris est & nullum amicum habere, & crebro subinde amicos mutare.

Neque cum damno amicos probes, nec inexperus ipsorum esse velis: Hoc autem facis, si & cum nullius indigeas, te similes indigere, & illa quæ vulgari nihil referat, velut occultanda concedas: deceptus enim opinione, nihil offendes: non deceptus, mores illorum rebus fictis nosces. Amicos proba, & ex vita adversitate, & ex periculorum societate. Aurum enim igne perſpicimus, amicos vero inter adversa cognoscimus.

Amicos hoc pacto uteris commodissimè: si non, ut ab eis rogeris, expectes, sed pollicens ultro ipsis in tempore succurras.

Atque putes turpè, & ab inimicis superari injuriis, & ab amicis superari beneficiis.

In familiaritate proba non solum malis tuis indolentes, verum etiam bonis non invidentes: Multos enim, qui cum infelicibus mærent, prosperitatis illorum invidia torquet.

Absentium amicorum fac memineris apud præsentem, ut rationem etiam istorum quoque absentium habere videaris.

Circa vestitum elegans, non splendidus esse velis, Est autem ele-

elegantis quidem esse magnificum, splendidi verò profusum. Ama rerum non immensam possessionem, sed moderatam perfruitionem.

Contemne divitiarum studio occupatos, atque iis, quæ habent, uti nescientes. Simile namque contingit illis, quod equum possidentis bonum, & equitare nescienti.

Adnitere divitias tibi, pecunias scilicet atque possessiones comparare: Sunt autem pecunia illorum, qui rectè ipsis frui sciunt: possessiones, qui ipsis uti queunt.

Dilige quas habes facultates, duas ob causas, ut & magnum aliquod damnum refarcire, & amicis probis laborantibus possis opem ferre; ad reliquum vitæ usum non plus æquo, sed moderatè ista concupisce. Amplexere quidem præsentia, quætasque meliora.

Nulli calamitatem exprobaris, communis enim est fortuna, & futurum incertum.

Bonis benefac: honestus enim thesaurus est gratia, quæ à bono viro debetur.

Si malis benefacias, simile tibi contingit, quod qui alienos canes pascunt. Illi enim danti sicut temere accurrenti allatrant: mali quoque eos, qui profunt, sicut qui nocent, similiter offendunt.

Adulantes aversare perindè atque fallentes: utrique enim cum eis fides habetur, injuria afficiunt eos, qui sibi crediderunt.

Si amplexus fueris amicos qui ad pessima gratificantur, non habebis unquam quæ tibi ad ea quæ sunt optima sequendum assistant.

Comem te præbens iis quibuscum conversaris, & non insolentem. superborum enim fastum vix servi quoque perferent, at morum comitatem cuncti benigniter acceptant.

Eris autem comis, si neque jurgator sis, neque implacitus, neque cum omnibus contendas, neque ira eorum, cum quibus agis, celeritè occurras, neque si injustè quidem fuerunt irati, sed effervescentibus concedas: deinde ipsos, ubi relanguerit ira, reprehendas. Neque inter ridicula seriis, neque inter seria ridiculis gaudeas. Intempestivum enim ubique est mole-

stum

stum.
faciunt
cupidi
quia e

Im
tuleri
corrup
aurig
runtur

Im
morta

Ta
quod
admit
pleru
luunt.

Qu
eis pr
amici

Ca
tens e
noscer

De
Opti

Qu
aliqui
utere

haud

Ca
confid
malè

Ita
quas
cipuè
damu

Ri

stum. Neque ingrâtè gratiam in eas, quod multis evenias qui faciunt quidem, sed agrè tamen amicis inserviunt. Neque cupidus fueris, vel culpandi, quia grave est; vel castigandi, quia est acerbum.

Imprimis cave tibi à potandi consuetudine: quod si quando tulerit tempus, ante ebrietatem surge. Cum fuerit mens vino corrupta, patitur idem quod currus solent, qui suos effuderunt aurigas: Illi namque nullo ordine suis destituti rectoribus feruntur; apimus quoque plurima peccat, ratione subversâ.

Immortalia sentias, magnitudinem animi præ te ferendo: mortalia verò moderatè præsentialibus perfruendo.

Tantò modestiam meliorem immodestia putes, quantum est quod alia quidem omnia perversè facta lucro sunt eis qui illa admittunt; sola autem immodestia damno afficit eam habentes: plerumque enim quos verbis offenderunt, illis rebus pœnas luunt.

Quorum conciliare tibi amicitiam velis, boni quippiam de eis prædices apud illos qui sunt renunciaturi: principium enim amicitiae laus est, inimicitia vituperium.

Cum consulis, præterita sumas in exemplum futurorum: latens enim, ex eo quod apertum est, expeditissimè poteris cognoscere.

Delibera diù, celeriter verò confice, quod decrevistî.

Optimum puta, contingere nobis à Deo prosperitatem, à nobis ipsis prudentiam.

Quibus de rebus liberè proloqui te pudet, visque cum amicis aliquibus de iis communicare, verbis velut de alieno negotio utere. Sic enim & illorum sententiam nosces & quæ ipsum haudquaquam manifestum reddes.

Cum super tuis rebus aliquem in consiliam tibi assumes, considera primum quo pacto suas ipse res gessit. Qui enim malè administravit res suas, nunquam bene consulat in alienis.

Ita poteris maximè ad consulendum excitari, si calamitates quæ affert temeritas, spectes. Sanitatis namque tunc præcipuè curam habemus, cum valetudinis adversa dolore recordamur.

Régum imitare mores, illorumque vita rationem sectare;
videtur

videberis enim amplecti illos, vel emulari. Itaque apud multitudinem tibi majorem contingit laudem assequi, & constantiore regum benevolentia perfrui.

Obsequere legibus, quos reges statuunt: firmissimam tamen legem mores illorum putes: sicut enim qui Rempublicam gubernat, opes habet populum observare, ita & sub principatu viventem, maximè regem decet honorare.

Magistratum praeclitus, nemino ad obeunda ministeria malo utere. Quae enim ille deliqueret, eorum in te culpa transferetur.

Ex publicis administrationibus abeas, non opibus cumulatior, sed gloria honestior: multis enim opibus praestantior est multitudinis laus.

Nullam rem inhonestam, neque dicto neque facto juveris: videberis enim ipse talia facere, qualia facientes aliorum tueris.

Sic te compara, ut aliis superior esse possis, sis tamen aequi contentus, ut iustitiam videaris expetere, non propter imbecillitatem, sed propter equitatem.

Elige justam potius paupertatem quam divitias injustas: Tanto enim praestantior est opibus iustitia, ut illae solis divitiis profint, haec vero defunctis etiam gloriam praestet, & illae passim improbis contingant, haec malis prorsus sit inaccessa.

Neminem tibi se junxeris eorum, quibus iniustitia lucro est, sed potius eos qui propter iustitiam ferunt iacturas. Fusti enim etsi nullam aliam rem superant injustos, honesta tamen spe illos antecedunt.

Omnium curam gere, quae ad vitam pertinent, maximèque omnium providentiam tui ipsius exerce; maximum enim in minimo est mens bona in humano corpore.

Operam da, ut sis corpore laborum patiens, animo sapientiae appetens, ut illo perficere possis decreta, hoc discernere facienda.

Quicquid dicturus es prius apud animum tuum expende: multorum enim cogitationem lingua praecurrit.

Putare rerum humanarum nihil esse firmum, ita nec in prosperis latitiam gesties, nec in adversis dolore concides.

Duo tibi tempora ad dicendum deputa, vel cum sint aliqua de quibus exploratum habeas, vel de quibus discere est necesse.

In

In solis enim istis potior est silentio Sermo, reliquis melius fuerit tacere quam loqui.

Gaude cum tibi contigerint bona, moderateque dole, ubi inciderint mala; neutris tamen animi in aliis esse velis manifestus: Absurdum enim est reconditas in domibus opes asservare, & cogitationem in propatulo positam circumferre.

Magis dedecus vites, quam periculum: Oportet enim malis formidabilem esse finem vitæ, probis vero vitam cum turpitudine conjunctam.

Conare imprimis vitam in tuto collocare, Quod si tamen contigerit in periculum te devocari, quare in bello salutem cum honestâ opinione, & non cum pudendâ famâ: mori namque cunctis Providentia decrevit, sed honestè vita decedere, id bonis tantum viris proprium natura concessit.

Nec mirum te videatur, si multa quæ diximus baud quàm præsentis tuæ conveniunt ætati. Non enim id me latebat. Sed statui eadem operâ & præsentis vitæ consilium tibi proferre, ac futuri temporis monita relinquere, quæ quanto tibi sint usui futura, faciliè cognoscas: qui vero tibi cum benevolentia consulat, difficulter consequeris. Ut ergo reliqua non ex alio requiras, sed hinc veluti ex arario proferas, decrevî nihil eorum prætermittere, quacunque tibi possim in consilium offerre. Gratiam autem habeo Deo ingentem, si quam de te concepî non me fallat opinio. Plerosque enim videmus, ut tibi jucundissimis potius quàm saluberrimis delectari, ita seducuntibus à vero amicis potius accedere, quàm illis quæ ad meliora hortentur. Tu vero puto contra instituisse pergere indicium mihi tuam circa reliquum vitæ cultum industriam sumens. Qui enim rectissimo sibi ipsi agere indicit, consentaneum est eum aliorum ad virtutem exhortantium monita non sequitur amplecti. Præcipuè excitabit te, ut rerum honestarum amore tenearis, si perspexeris quod ex iis voluptates perquam legitimè habeamus. In socordia namque satiandarumque libidinum studio continuo sunt labores voluptatibus adjuncti, enixus vero ad virtutem conatus, modestaque vitæ institutio, sinceras semper satietatesque referunt oblectationes. Et illic quidem gavisi primum, postea dolemus:

hic

hic post laborem voluptates capimus. In cunctis autem rebus non ita principii meminimus, quemadmodum exitus sensu movemur, plurima enim in vita non propter res agimus, sed consequentium gratia elaboramus. Cogita autem quod tibi convenit passum, quicquid obvium est agere: hanc enim proinus vita sibi regulam prae scripserunt. Bonos vero oportet nequaquam virtutem negligere, vel in multorum incurrere reprehensiones: cuncti enim non perinde oderunt eos qui se fallunt, sicut qui probos esse se jactant, nullaque in re vulgo sunt praefenda. Recte quidem: nam si eos, qui solis verbis fraudem struunt, improbamus; quomodo eos qui tota aberant vita, non aspernandos putabimus? meritoque credimus istos non solum in seipsis delinquere, sed & fortune esse proditores: hac enim opes, gloriamque & amicos peperit, illi vero seipsos indignos hac sua felicitate fecerunt. Quod si oportet, cum qui mortalis sit, scrutari conjecturam caelestium mentem, eos arbitror in familiarissimis suis maxime ostendisse, quomodo bonis sunt malisque affecti hominibus. Jupiter enim Herculem & Tantalum genuit, quemadmodum fabula tradunt, cunctique credunt: & illum quidem propter virtutem immortalitate donavit: hunc propter improbitatem gravissimis calamitatibus oppressit. Quibus utentem exemplis expetere decet honestatem, & non modo his quae nos diximus, sed ex poetis pulcherrimum quodque ediscere, & reliquos eruditos si quid dixerunt utile, scrutari. Quemadmodum enim videmus apem omnibus flosculis insidentem, & de unicoque optima carpentem: ita oportet, qui vitae disciplinam expetunt, nullius rei rudes esse, & undique quae sunt utilia colligere. Vix enim quis hac diligentia naturae poterit errata superare.

FINIS.

E 31

